

**Ministerul Educației și Cercetării
al Republicii Moldova**

ORDIN

26.11.2025 nr. 2074

mun. Chișinău

*cu privire la aprobarea documentelor de suport
privind implementarea mecanismului de asigurare
a educației și formării profesionale incluzive*

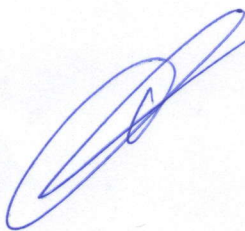
În temeiul art. 60 alin. (6) din Codul educației nr. 152/2014, publicat în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. 634, a Programului de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2024 – 2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 950/2023, în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 628/2023 privind aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ profesional tehnic, în vederea reglementării activității instituțiilor de învățământ profesional tehnic pentru asigurarea accesului și formării profesionale a persoanelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, precum și a asigurării financiare a incluziunii acestora, Ministrul Educației și Cercetării emite următorul

ORDIN:

1. Se aprobă documentele de suport privind implementarea mecanismului de asigurare a educației și formării profesionale incluzive:
 - 1.1. *Metodologia privind educația și formarea profesională incluzivă în învățământul profesional tehnic*, conform anexei 1;
 - 1.2. *Standarde de dotare a instituțiilor de învățământ profesional tehnic pentru asigurarea accesului elevilor la educație incluzivă și punerea în practică a măsurilor necesare pentru asigurarea accesibilității și incluziunii socio-educaționale*, conform anexei 2;
 - 1.3. *Instrucțiunea privind utilizarea mijloacelor financiare destinate formării profesionale a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități*, conform anexei 3;
 - 1.4. *Instrucțiunea privind organizarea și desfășurarea activităților de consiliere și orientare pentru continuarea studiilor și formarea profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități*, conform anexei 4.
2. Documentele nominalizate la pct. 1 se aplică pentru toate instituțiile de învățământ profesional tehnic, publice și private, din data aprobării.
3. Directorii instituțiilor de învățământ profesional tehnic se desemnează responsabili de implementarea documentelor nominalizate la punctul 1.
4. Se abrogă Ordinul MECC nr.1430 din 25.09.2018 privind aprobarea *Reperelor metodologice privind educația incluzivă în învățământul profesional tehnic*.

6. Direcția politici în domeniul învățământului profesional tehnic și învățare pe tot parcursul vieții (dl Silviu Gîncu, șef Direcție) va monitoriza implementarea prezentului ordin.
7. Controlul executării prezentului ordin se pune în sarcina doamnei Liudmila STIHL, Secretar de stat.

Ministru

Dan PERCIUN

METODOLOGIA

privind educația și formarea profesională incluzivă în învățământul profesional tehnic

I. Dispoziții generale

1. Metodologia privind educația și formarea profesională incluzivă în învățământul profesional tehnic (în continuare – Metodologie) stabilește modalitatea de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ profesional tehnic (în continuare ÎPT), din perspectiva asigurării accesului și incluziunii educaționale a elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

2. În prezenta Metodologie, se aplică termenii și noțiunile definite prin actele normative și metodologice în vigoare, care reglementează organizarea și funcționarea instituțiilor de învățământ de ÎPT în contextul educației și formării profesionale incluzive, conform *Anexei nr. 1*.

3. Organizarea procesului educațional și de formare profesională pentru elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în învățământul profesional tehnic se fundamentează pe următoarele principii:

- 3.1. *asigurarea drepturilor egale* în domeniul educației și egalizarea șanselor pentru accesul la formare profesională de calitate;
- 3.2. *respectarea principiului nediscriminării*, cultivarea toleranței și valorizarea tuturor diferențelor individuale, culturale și sociale;
- 3.3. *abordarea individualizată a procesului educațional*, adaptată potențialului de dezvoltare profesională al fiecărui elev/eleve;
- 3.4. *protecția necondiționată* a elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități contra oricăror forme de abuz, violență sau neglijare;
- 3.5. *flexibilitatea* în proiectarea și organizarea activităților didactice și practice, inclusiv a stagiilor de practică;
- 3.6. *asigurarea confidențialității* datelor cu caracter personal;
- 3.7. *abordarea intersectorială și multidisciplinară*, prin implicarea cadrelor didactice, specialiștilor de profil, angajatorilor și altor parteneri relevanți;
- 3.8. *cooperarea și parteneriatul socio-educațional*, inclusiv cu mediul de afaceri, pentru facilitarea formării profesionale, a stagiilor de practică și a tranziției către piața muncii;
- 3.9. *promovarea autonomiei personale, a orientării profesionale și a incluziunii socio-profesionale*, astfel încât fiecare elev/elevă să dobândească competențele necesare unei vieți autonome și integrării active în societate.

II. Mecanisme instituționale pentru implementarea educației și formării profesionale incluzive în învățământul profesional tehnic

4. În instituțiile de învățământ profesional tehnic se instituie următoarele comisii și structuri de suport pentru implementarea educației și formării profesionale incluzive:

- 4.1. ***Comisia multidisciplinară instituțională*** (în continuare ***CMI***) – echipă de coordonare generală a dezvoltării educației incluzive la nivelul instituției de învățământ profesional tehnic. Printr-o abordare integrată și colaborativă, comisia contribuie la adaptarea procesului educațional în funcție de diversitatea nevoilor elevilor, promovând incluziunea, echitatea și egalitatea de șanse în învățare;

4.2. **Echipa de elaborare a PEI** (în continuare **echipa PEI**) - reprezintă personalul didactic și specialiștii din instituția de învățământ implicați în elaborarea, implementarea, monitorizarea, revizuirea și actualizarea Planului Educațional Individualizat (în continuare PEI) pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, în vederea asigurării progresului, a incluziunii socio-educăționale și profesionale.

Secțiunea 1. Comisia multidisciplinară instituțională (CMI)

5. Coordonarea generală a dezvoltării și promovării educației incluzive la nivel instituțional este asigurată de către CMI, indiferent de prezența sau absența elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

6. Componenta nominală a CMI se aprobă la începutul fiecărui an de studii, prin ordinul directorului instituției de învățământ profesional tehnic și este constituită din: președintele CMI – director adjunct (instruire și educație/instruire practică și producere); 1-2 cadre didactice deținătoare de grade didactice; 1-2 maiștri instructori, psiholog; psihopedagog; pedagog social; asistent medical; diriginți de grupă.

7. CMI își organizează activitatea ținând cont de următoarele obiective:

1.1. identificarea potențialului și a problemelor de dezvoltare, învățare sau comportamentale ale elevului/eleveii, precum și asigurarea evidenței elevilor cu cerințe educaționale speciale la nivelul instituției;

1.2. asigurarea incluziunii educaționale a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, prin organizarea, implementarea și monitorizarea serviciilor de asistență educațională individualizată și adaptată nevoilor acestora;

1.3. asigurarea constituirii și funcționării structurilor și serviciilor de suport pentru educația incluzivă în cadrul instituției (psihopedagog, psiholog, cadru didactic de sprijin etc.);

1.4. planificarea, organizarea și desfășurarea activităților de asistență metodologică în domeniul educației incluzive la nivel de instituție de învățământ;

1.5. promovarea culturii incluziunii prin organizarea de activități, evenimente și acțiuni de sensibilizare, informare și formare adresate cadrelor didactice, elevilor, părinților/reprezentanților legali și comunității;

1.6. dezvoltarea și consolidarea parteneriatelor cu părinții, comunitatea locală, autoritățile publice, potențiali angajatori și alte organizații relevante, în vederea susținerii procesului de educație incluzivă.

8. CMI realizează următoarele activități:

8.1. realizează evaluarea inițială și identifică particularitățile individuale de dezvoltare și potențialul elevului (conform *Anexei nr. 3*);

8.2. evaluează gradul de corespundere între nivelul de dezvoltare al elevului cu cel specific vârstei, identificând eventualele discrepante care pot indica necesitatea unor intervenții educaționale individualizate;

8.3. întocmește Procesul-verbal de evaluare inițială a dezvoltării elevului, indicând intervenții ulterioare sau evaluări suplimentare;

8.4. informează părinții despre rezultatele evaluării inițiale, comunică posibilele dificultăți, necesitatea unor măsuri de suport, și obține acordul scris al părinților pentru evaluarea complexă a dezvoltării elevului;

8.5. promovează sistematic bunele practici și experiențele pozitive ale cadrelor didactice și serviciilor de suport în lucrul cu elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

- 8.6. colaborează cu Structura teritorială de asistență psihopedagogică pe domenii ca: evaluarea necesităților, consiliere și suport în individualizarea procesului educațional, ajustarea intervențiilor;
- 8.7. ține evidența elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale la nivel de instituție de învățământ profesional tehnic (conform *Anexei nr. 4*);
- 8.8. propune servicii de suport necesare și monitorizează funcționarea acestora;
- 8.9. avizează Planul educațional individualizat, monitorizează implementarea acestuia;
- 8.10. coordonează elaborarea testelor de evaluare adaptate.

Secțiunea 2. Echipa de elaborare a PEI (echipa PEI)

9. Echipa PEI are următoarele atribuții:
- 9.1. analizează Raportul de evaluare complexă, întocmit de Structura teritorială de asistență psihopedagogică și stabilește acțiunile de intervenție educațională adecvate necesităților elevilor;
- 9.2. elaborează, în mod colaborativ, Planul educațional individualizat (PEI), prin stabilirea obiectivelor de intervenție, a adaptărilor și/sau modificărilor curriculare, precum și a strategiilor de sprijin necesare;
- 9.3. implementează măsurile stabilite în PEI;
- 9.4. asigură asistența educațională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități;
- 9.5. individualizează procesul educațional prin adaptări curriculare;
- 9.6. asigură furnizarea serviciilor de sprijin pentru elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități;
- 9.7. monitorizează și evaluează periodic progresul elevului/elevei în raport cu obiectivele stabilite în PEI, revizuindu-l semestrial;
- 9.8. facilitează colaborarea cu părinții/reprezentantul legal al elevului/elevei, asigurând participarea activă a acestora în procesul de elaborare și implementare a PEI;
- 9.9. menține dialogul constant și eficient în cadrul echipei PEI, în vederea ajustării intervențiilor educaționale și asigurării coerenței în implementarea PEI.
10. Componenta echipei PEI se propune de către Secția didactică/Consiliul metodic științific/Comisia metodică, analizată în cadrul Consiliului profesoral și se aprobă prin ordinul directorului instituției de învățământ profesional tehnic.
11. Echipa PEI se constituie din: șeful de secție didactică; dirigintele; cadrele didactice pe discipline/module/unități de curs (profesori și maiștri instructori); metodistul; psihopedagogul; psihologul; alți specialiști, după caz, precum pedagogul social, asistentul medical, asistentul personal, cadru didactic de sprijin, etc.
12. Coordonarea echipei PEI se atribuie dirigintelui grupei în care este înscris elevul/eleva cu cerințe educaționale speciale.

Secțiunea 3. Consiliul profesoral

13. Consiliul profesoral, suplimentar atribuțiilor prevăzute în secțiunea 2 a *Regulamentului – cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ profesional tehnic*, aprobat prin Ordinul MEC 824/2024:
- 13.1. aprobă componenta echipei PEI, consemnată prin ordin al directorului;
- 13.2. examinează periodic activitatea (calitatea și eficiența) structurilor/serviciilor de suport din cadrul instituției de ÎPT și progresele elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale;

13.3. examinează rezultatele evaluării periodice a dezvoltării educației incluzive în instituția ÎPT și formulează, după caz, recomandări privind asigurarea calității procesului educațional.

Secțiunea 4. Catedra de profil

14. Catedra de profil, suplimentar atribuțiilor prevăzute în secțiunea 7 a Regulamentului – cadru aprobat prin Ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 824/2024:

14.1. coordonează și monitorizează procesul de asistență a elevilor și elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în instituția de învățământ profesional tehnic, în scopul asigurării incluziunii efective, analizează situația academică a acestora și informează Consiliul profesoral cu privire la rezultatele evaluărilor efectuate;

14.2. coordonează, procesul de elaborare, realizare și monitorizare, revizuire/actualizare PEI;

14.3. examinează și înaintează Consiliului profesoral pentru aprobare condițiile de promovare, admitere la probele de calificare și de absolvire a studiilor pentru elevii și elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități;

14.4. coordonează asigurarea condițiilor specifice necesare pentru desfășurarea programului de formare profesională de către elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, precum și respectarea normelor de protecție și securitate a vieții și sănătății acestora.

Secțiunea 5. Consiliul metodic-științific/ Comisia metodică

15. Consiliului metodic-științific/comisiei metodice, suplimentar atribuțiilor consemnate în secțiunea 4 a Regulamentului – cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, aprobat prin Ordinul MEC nr. 824/2024:

15.1. coordonează procesul de elaborare, aprobă și asigură implementarea evaluării candidaților la admitere pentru meseriile, profesiile sau specialitățile care presupun susținerea unei probe de aptitudini;

15.2. organizează și monitorizează procesul de elaborare, implementare și revizuire a PEI;

15.3. înaintează PEI pentru aprobare la Consiliul Profesoral;

15.4. acordă asistență metodologică echipelor PEI în realizarea adaptărilor și modificărilor curriculare, precum și în selectarea metodelor și resurselor educaționale adaptate nevoilor individuale ale elevilor și elevelor;

15.5. organizează activități de asistență metodologică (seminare, traininguri, ateliere, consultații etc.) privind strategiile de individualizare a procesului educațional;

15.6. analizează, semestrial, evoluția formării profesionale a elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități și prezintă rapoarte tematice în ședințele Consiliului de administrație și/sau ale Consiliului profesoral, cu propuneri de creștere a calității procesului integrat de educație și formare profesională;

15.7. coordonează procesul de elaborare a testelor individualizate pentru susținerea examenelor de certificare a competențelor profesionale de către elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, care au studiat în bază de curriculum modificat;

15.8. organizează activități de colaborare intra și interinstituțională, schimb de bune practici și promovare a experiențelor pozitive în dezvoltarea educației incluzive.

Secțiunea 6. Consiliul elevilor

16. Consiliul elevilor, suplimentar atribuțiilor specificate în Regulamentul de organizarea și funcționare a Consiliilor elevilor, aprobat prin Ordinul MEC nr.1486/2023:

16.1. identifică și aplică modalități de sprijin pentru participarea elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în structurile și procesele de autoguvernare ale instituției și ale comunității;

16.2. planifică și dezbate probleme specifice educației incluzive, în general, și de incluziune în instituția de ÎPT, în special;

16.3. creează grup de promotori ai educației incluzive și desfășoară campanii de informare, mobilizare și solidarizare,

16.4. încurajează mentoratul între elevi, și oferă sprijin individual colegilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

Secțiunea 7. Personalul instituției de ÎPT

17. Personalul instituției de ÎPT, indiferent de nivelul funcției și de forma de angajare, are atribuții și responsabilități în asigurarea incluziunii elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

18. Obligațiunile personalului didactic sunt precizate în fișele de post pe categorii de personal.

18.1. *Psihopedagogul:*

18.1.1. realizează evaluarea/reevaluarea psihopedagogică a elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale;

18.1.2. participă activ la elaborarea, implementarea și realizarea Planurilor educaționale individualizate, asigurând adaptarea obiectivelor educaționale la necesitățile fiecărui elev/elevă;

18.1.3. monitorizează progresul în dezvoltarea elevului/elevei;

18.1.4. participă la evaluarea, revizuirea și actualizarea PEI, ajustând intervențiile și strategiile în funcție de nevoile și progresele identificate;

18.1.5. elaborează și implementează strategii de suport individualizat pentru elevii/elevele asistate, identifică resursele necesare pentru realizarea acestora;

18.1.6. desfășoară activități de suport educațional individual sau în grup, axate pe dezvoltarea abilităților cognitive, emoționale și sociale ale elevilor/elevelor;

18.1.7. oferă asistență psihopedagogică elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, orientate pe dezvoltarea abilităților de comunicare și a aptitudinilor de interacțiune socială, cu scopul prevenirii, identificării și ameliorării dificultăților de dezvoltare, învățare și adaptare;

18.1.8. propune recomandări de adaptări psihopedagogice necesare pentru organizarea procesului educațional;

18.1.9. colaborează cu cadrele didactice la grupă, cu alți specialiști, în scopul realizării obiectivelor PEI;

18.1.10. implică elevii/elevele și părinții/reprezentanții legali în procesul de elaborare, implementare și evaluare a PEI, asigurând o comunicare deschisă și o colaborare eficientă în vederea sprijinirii dezvoltării optime a elevului/elevei.

18.2. *Psihologul:*

18.2.1. realizează evaluarea psihologică a elevilor/elevelor și oferă asistență de specialitate în funcție de necesitățile identificate;

18.2.2. colectează și comunică echipei PEI informații relevante despre punctele forte, necesitățile și interesele specifice ale elevului/elevei, inclusiv aspecte legate de dezvoltarea proceselor cognitive, tipul de inteligență și stilul de învățare, sfera emoțională și relațională, etc.;

18.2.3. planifică și oferă asistență psihologică, elaborând planuri de intervenție individualizate pentru sprijinirea elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități;

18.2.4. colaborează cu cadrele didactice și alți specialiștii implicați elaborarea/realizarea/monitorizare/revizuirea PEI, inclusiv cu părinții;

18.2.5. sprijină procesul de tranziție a elevilor și elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități către integrarea socio-profesională și piața muncii, prin activități de orientare vocațională desfășurate în colaborare cu echipa PEI și partenerii instituției.

18.3. *Maistrul instructor:*

18.3.1. integrează obiectivele din PEI în procesul de instruire practică;

18.3.2. colaborează cu echipa CMI și membrii echipei PEI;

18.3.3. asigură desfășurarea procesului de învățare adaptat necesităților fiecărui elev/eleve cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în contextul formării profesionale;

18.3.4. oferă de informații relevante privind progresul și necesitățile de suport ale elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în vederea individualizării procesului educațional și de formare profesională;

18.3.5. asistă elevii în utilizarea corectă și sigură a echipamentelor, instrumentelor și utilajelor specifice meseriei, asigurând respectarea normelor de securitate și sănătate în muncă.

18.4. *Profesorii la discipline/module/unități de curs:*

18.4.1. evaluează nivelul de competență a elevului/elevei la disciplină/modul/unitate de curs;

18.4.2. monitorizează constant progresul elevului/elevei și adaptează metodele de predare și obiectivele educaționale în funcție de evoluția acestuia/acesteia;

18.4.3. participă la stabilirea obiectivelor educaționale individualizat, în concordanță cu potențialul și nevoile de dezvoltare ale elevului/eleve;

18.4.4. colaborează cu membrii echipei PEI pentru individualizarea curriculumului la nivel de disciplină, modul sau unitate de curs, în funcție de necesitățile educaționale ale elevului/eleve;

18.4.5. propune și implementează strategii didactice pentru a facilita procesul de învățare și achiziție a competențelor profesionale;

18.4.6. selectează, adaptează și utilizează metode și tehnici de predare diferențiate, precum și materiale și resurse educaționale adecvate, în funcție de particularitățile de dezvoltare și de cerințele individuale ale fiecărui/ei elev/eleve.

18.4.7. creează și menține un mediu educațional sigur, stimulativ și favorabil dezvoltării și formării profesionale a elevilor din grupă;

18.4.8. conlucrează cu membrii CMI pentru asigurarea unei intervenții coordonate și eficiente;

18.4.9. comunică cu părinții sau reprezentanților legali ai elevului/eleve, oferind informații despre progresul și dificultățile întâmpinate de elev/elevă.

18.5. *Personalul nedidactic* sprijină procesul educațional prin contribuția la menținerea unui climat sigur și favorabil incluziunii elevilor cu CES și/sau dizabilități. În acest sens, aceștia au următoarele atribuții:

18.5.1. participă, la necesitate, la ședințele CMI, oferind informații despre comportamentul elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități observat în spațiile instituției de ÎPT;

18.5.2. supraveghează respectarea ordinii și se asigură că toți elevii/elevele beneficiază de un mediu sigur, lipsit de riscuri, în incinta instituției;

18.5.3. participă la sesiuni de informare și instruire organizate în cadrul instituției de ÎPT pe subiecte precum incluziunea educațională, drepturile persoanelor cu dizabilități, metode de sprijin adaptat și crearea unui climat educațional echitabil și nediscriminatoriu;

18.5.4. adoptă o atitudine respectuoasă, empatică și nediscriminatorie față de toți elevii, contribuind la prevenirea și combaterea marginalizării și excluderii sociale.

19. La necesitate, în conformitate cu pct. 4 din Ordinul MEC nr.323/2019, *cu privire la aprobarea statelor – tip de personal și Metodologiei de repartizarea a timpului de muncă a cadrelor didactice din instituțiile de învățământ profesional tehnic*, instituția poate institui unitatea de cadru didactic de sprijin, care:

19.1. sprijină elevii în desfășurarea activităților teoretice și practice, prezentând conceptele și etapele de lucru într-o manieră clară, adaptată nivelului de înțelegere al fiecărui elev, pentru a facilita învățarea activă și eficientă;

19.2. asistă elevii în utilizarea corectă și în siguranță a echipamentelor, instrumentelor și utilajelor specifice meseriei, supraveghind respectarea normelor de securitate;

19.3. adaptează ritmul de lucru și nivelul de complexitate al sarcinilor în funcție de cunoștințele, abilitățile și nevoile individuale ale elevilor/elevelor;

19.4. colaborează constant cu cadrele didactice în vederea adaptării sarcinilor de lucru, ținând cont de ritmul, stilul de învățare și potențialul fiecărui elev;

19.5. sprijină elevul în utilizarea materialelor didactice, contribuind la structurarea și organizarea informațiilor prin metode accesibile (scheme logice, hărți mentale, diagrame, imagini, etc.);

19.6. contribuie la integrarea elevului în grupă, sprijinindu-l în participarea la sarcinile de grup, la activități extracurriculare, precum și în dezvoltarea relațiilor de colaborare cu ceilalți colegi;

19.7. valorifică abilitățile forte ale elevului în procesul educațional și în activitățile practice, stimulând încrederea în sine și motivația pentru învățare.

20. În funcția de cadru didactic de sprijin pot fi angajați specialiști care dețin studii în domeniul general de studii Științe ale educației și psihologiei care au beneficiat de formare specifică în domeniul educației incluzive/educației speciale.

III. Înmatricularea elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în instituția de învățământ profesional tehnic

21. Persoanele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități au dreptul să opteze pentru un program de formare profesională tehnic, în funcție de potențialul lor de dezvoltare, stabilit în urma evaluării complexe realizate de Structura teritorială de asistență psihopedagogică, precum și de capacitatea acestora de a participa la procesul educațional și de formare profesională.

22. La depunerea dosarului fizic actelor pentru participare la concursul de admitere, Comisia de admitere asigură, la necesitate, informarea și prezentarea atelierelor de instruire practică părinților și elevilor și oferă consiliere prealabilă în alegerea meseriei, ținând cont de domeniile de competență și aptitudinile relevante ale elevului/elevelei.

23. La înmatricularea elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități se ține cont, în mod obligatoriu, de:

23.1. limitările impuse de Nomenclatorul lucrărilor cu condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 541/2014;

- 23.2. domeniile de competență și aptitudinile relevante identificate prin evaluările de orientare profesională și recomandate de către Structura teritorială de asistență psihopedagogică (*Anexa nr. 2, cap. VI*);
- 23.3. interesele și motivațiile exprimate de elev, identificate în cadrul procesului de consiliere și ghidare în carieră;
- 23.4. particularitățile și limitările asociate cerințelor educaționale speciale ale fiecărui elev/elevă, astfel încât parcursul educațional și profesional să fie adaptat nevoilor individuale și să asigure inserția profesională pe piața muncii;
24. Instituția de învățământ profesional tehnic colaborează cu Structura teritorială de asistență psihopedagogică, autoritățile publice locale și furnizorii de servicii sociale, pentru sprijinirea și orientarea elevilor cu dizabilități severe către servicii alternative de formare și incluziune.

IV. Procedura de identificare a cerințelor educaționale speciale la nivel de instituție

25. Identificarea cerințelor educaționale speciale la nivel de instituție de învățământ profesional tehnic, se desfășoară etapizat.

25.1. Prima etapă include *Evaluarea inițială a dezvoltării elevului/elevei și decizia instituției*, după caz:

25.1.1. elevul/eleva *nu prezintă* deficiențe de dezvoltare, dificultăți de învățare sau probleme comportamentale care să necesite intervenții suplimentare, acestea fiind gestionate în mod eficient în cadrul activităților de formare profesională obișnuite desfășurate la nivelul grupei;

25.1.2. elevul/eleva *prezintă* deficiențe de dezvoltare și dificultăți de învățare, care pot fi compensate/remediate prin măsuri de sprijin educațional adaptate, utilizând resursele existente în cadrul instituției de învățământ profesional tehnic;

25.1.3. elevul/eleva manifestă deficiențe de dezvoltare, învățare sau comportament care *necesită evaluarea* de către specialiștii din cadrul Structurii teritoriale de asistență psihopedagogică, în vederea stabilirii unor măsuri de sprijin corespunzătoare.

25.2. A doua etapă include *Referirea pentru evaluare complexă*.

25.1.1. Elevul/eleva care manifestă deficiențe de dezvoltare, învățare sau comportament care necesită evaluarea complexă se *referă către Structura teritorială de asistență psihopedagogică*;

25.1.2. Evaluarea complexă a elevului/elevei de către *Structura teritoriale de asistență psihopedagogică* se realizează în baza solicitării instituției privind evaluarea complexă a dezvoltării elevului/elevei;

25.1.3. Solicitarea este însoțită de dosarul complet al elevului/elevei, întocmit în conformitate cu prevederile *Metodologiei de evaluare a dezvoltării copilului/elevului din instituțiile de învățământ general și profesional tehnic* aprobată prin Ordinul MEC nr. 555/2025, cu modificările ulterioare.

V. Organizarea procesului educațional din perspectivă incluzivă

26. Organizarea procesului educațional pentru elevii/elevetele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități se realizează în limitele prevederilor *Planului – cadru pentru învățământul profesional tehnic* aprobat prin Ordinul MEC nr. 1003/2023 și raportat la capacitatea acestora de participare la procesul educațional și de formare profesională, valorificând potențialul individual al fiecăruia/ fiecăreia.
27. Elevii/elevetele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități înmatriculați în instituția de ÎPT, participă la procesul educațional prin:

- 27.1. participarea directă la programul de formare profesională în calificarea aleasă, cu sprijin adecvat din partea cadrelor didactice în cadrul grupei de elevi, precum și participarea la activități individuale de învățare și suport, oferite de personalul didactic și nedidactic al instituției;
- 27.2. accesarea învățământului la distanță, în cazul când nu este posibilă deplasarea elevului/elevei cu dizabilitate fizică severă la instituția de învățământ și în condițiile stabilite de instituția de ÎPT, cu acordul Ministerului Educației și Cercetării.

Secțiunea 1. Organizarea învățământului la distanță

28. Învățământul la distanță se organizează, la cererea elevului/elevei sau a reprezentantului legal al acestuia/acesteia, pentru elevii/evele care, din cauza barierelor de mobilitate, se află în imposibilitatea de a se deplasa zilnic la instituția de învățământ profesional tehnic.

29. Învățământul la distanță se organizează la meseriile/profesiile care nu implică exersarea abilităților practice la mașini, utilaje sau echipamente ce pot fi utilizate exclusiv în atelierele instituției de învățământ profesional tehnic sau în cadrul unei unități economice.

30. Învățământul la distanță se organizează pentru o perioadă de un semestru, un an de studii sau pentru întreaga durată a studiilor.

31. Pentru organizarea învățământului la distanță, instituția de învățământ profesional tehnic înaintează Ministerului Educației și Cercetării, printr-un demers oficial, hotărârea Consiliului profesoral privind organizarea învățământului la distanță, care include:

31.1. Argumentarea necesității organizării învățământului la distanță, prin anexarea actelor justificative:

31.1.1. cererea elevului sau a reprezentantului legal;

31.1.2. certificatul de dizabilitate și Programul individual de reabilitare și incluziune socială;

31.1.3. Fișa de evaluare psihopedagogică eliberată de Structura teritorială de asistență psihopedagogică (SAP);

31.1.4. Planul Educațional Individualizat cu specificarea formei de incluziune;

31.2. personalul didactic și resurse digitale disponibile pentru asigurarea procesului educațional la distanță, precum și modalitatea de organizare a activităților instructiv-educative, în baza planului de învățământ:

31.2.1. forma de desfășurare a lecțiilor la disciplinele de cultură generală și la unitățile de curs;

31.2.2. modul de organizare a instruirii teoretice și practice în cadrul modulelor;

31.2.3. metodele și instrumentele de evaluare;

31.2.4. modalitatea de realizare a stagiilor de practică în producție.

31.3. Demersul se înaintează pentru aprobare cu maxim 15 zile până la expirarea perioadei de elaborarea a PEI (40 zile de la înmatriculare);

32. Ministerul Educației și Cercetării analizează demersul înaintat și notifică instituția de învățământ profesional tehnic despre aprobarea desfășurării procesului educațional la distanță pentru elev/elevă.

33. Elevii care urmează învățământul la distanță, indiferent de durata acestuia, participă la examenul de calificare/certificare a competențelor profesionale în condițiile specificate de regulamentul aprobat în acest scop.

VI. Individualizarea procesului educațional

34. Pentru elevii/elevele înmatriculați/înmatriculate în instituțiile de ÎPT, ale căror cerințe educaționale speciale au fost stabilite de Structura teritorială de asistență psihopedagogică, procesul educațional individualizat se organizează prin:

- 34.1. adaptări curriculare;
- 34.2. modificări curriculare.

35. Adaptările și modificările curriculare sunt parte a PEI. În funcție de evoluția în dezvoltare a elevului/elevei, acestea includ: extinderea argumentată a timpului pentru realizarea unei sarcini; realizarea unei pauze în cadrul evaluării scrise; realizarea sarcinii cu suportul unui asistent individual; asigurarea unui spațiu adaptat specificului dizabilității; asigurarea accesului arhitectural în clădire, etc.

36. Strategiile de individualizare sunt corelate cu potențialul fiecărui/ei elev/e și au menirea de a asigura dobândirea competențelor prevăzute în curriculumul pentru meserie.

Secțiunea 1. Planul educațional individualizat (PEI)

37. Planul educațional individualizat (PEI) se elaborează pentru fiecare elev cu cerințe educaționale speciale, stabilite sau confirmate de către Structura teritorială de asistență psihopedagogică, în limitele prevăzute de planul-cadru pentru învățământul profesional tehnic.

38. Instituția de învățământ profesional tehnic analizează situația elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și, în funcție de aceasta, elaborează PEI al acestora în termen de *40 de zile calendaristice* de la data înmatriculării în instituție.

39. Obiectivele PEI sunt orientate spre dezvoltarea competențelor profesionale din curriculumul pentru meserie și sunt adaptate la potențialul individual și capacitatea elevului/elevei de a participa la procesul educațional și de formare profesională (conform *Anexei nr. 2*).

40. În procesul de elaborare a PEI, drept surse de informare se utilizează:

- 40.1. fișa de evaluare psihopedagogică și de orientare școlară/profesională, eliberată de Structura teritorială de asistență psihopedagogică;
- 40.2. programul individual de reabilitare și incluziune socială;
- 40.3. rezultatele evaluării inițiale realizate de CMI;
- 40.4. produsele din procesul de instruire ale elevului/elevei, rezultatele observațiilor asupra comportamentelor în diverse contexte educaționale, etc.;
- 40.5. informația colectată de la părinți/reprezentanți legali;
- 40.6. raportul de evaluare complexă a dezvoltării elevului/elevei, emis de Structura teritorială de asistență psihopedagogică (în cazul când elevul este evaluat după înmatriculare în IPT).

41. Elaborarea PEI se realizează prin consultarea elevului/elevei cu cerințe educaționale speciale și a părinților/reprezentanților legali.

42. În PEI se consemnează:

- 42.1. date generale despre elev/elevă și particularitățile individuale de dezvoltare ale acestora;
- 42.2. forma de incluziune recomandată (totală, cu adaptarea condițiilor de instruire/evaluare);
- 42.3. conținutul programului educațional/curriculum pe discipline/module/unități de curs din cadrul programului de formare profesională;
- 42.4. metode didactice, materiale și instrumente specifice de predare-învățare-evaluare;
- 42.5. suportul individualizat acordat de cadrul didactic de sprijin și/sau alți specialiști, după necesitate;

42.6. perioada de aplicare a PEI-ului, de regulă pe durata programului de studii (2 ani).

43. Planul Educațional Individualizat:

43.1. se elaborează în manieră participativă de către echipa PEI, fiecare membru al echipei PEI având responsabilitatea de a reflecta obiectiv capacitățile și necesitățile elevilor cu cerințe educaționale speciale;

43.2. este coordonat și semnat de părinte/reprezentant legal al elevului;

43.3. după elaborare, se prezintă pentru aprobare Consiliului profesoral și se validează prin ordin;

43.4. implementarea este monitorizată semestrial din perspectiva relevanței obiectivelor formulate, adecvării formelor de suport educațional, precum și a progresului înregistrat de elevul/eleva cu cerințe educaționale speciale în dobândirea competențelor stabilite.

44. Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare presupune identificarea și aplicarea unor metode de predare diferențiată, tehnici de evaluare adaptată și resurse educaționale accesibile, care să sprijine dezvoltarea cognitivă, emoțională și profesională a elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale.

45. Individualizarea se referă la:

45.1. adaptări curriculare:

45.1.1. *Adaptări psihopedagogice* – intervenții și strategii menite să faciliteze procesul de predare, învățare, evaluare, pentru a facilita încadrarea elevului/elevei cu cerințe educaționale speciale și sau/dizabilități în procesul educațional efectiv;

45.1.2. *Adaptări în materie de evaluare* – selectarea metodelor/tehnicilor de evaluare, stabilite pentru a facilita demonstrarea potențialului elevului/elevei cu cerințe educaționale speciale și a competențelor achiziționate;

45.1.3. *Adaptări ambientale* – adaptarea infrastructurii instituției (săli de clasă, spații de uz comun), care să asigure accesul efectiv al persoanei la procesul de învățare).

46. În scopul individualizării procesului educațional și de formare profesională, se utilizează tehnologii asistive, care contribuie la adaptarea și individualizarea parcursului de învățare al elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități. Acestea facilitează accesul la conținutul educațional, sprijină dobândirea competențelor profesionale și permit participarea activă și echitabilă a elevului/elevei în toate formele de activitate educațională și de instruire practică.

47. Materialele didactice utilizate în cadrul procesului educațional sunt adaptate în conformitate cu principiile diferențierii și individualizării învățării. Acestea includ suporturi vizuale și auditive, instrumente interactive, materiale tactile, resurse digitale accesibile și alte mijloace educaționale relevante, aliniate stilului de învățare și capacităților individuale ale elevului.

48. Adaptarea materialelor didactice urmărește dezvoltarea potențialului maxim al elevului/elevei și dobândirea competențelor necesare pentru integrarea socio-profesională.

49. Pentru a asigura incluziunea educațională eficientă, adaptarea procesului instructiv-educativ și garantarea sprijinului adecvat pentru toți elevii, proporția elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale într-o grupă nu va depăși 20% din efectivul total al acesteia.

Secțiunea 2. Curriculum modificat

50. Curriculumul modificat (parte componentă a PEI) se elaborează pentru elevul/eleva cu cerințe educaționale speciale, al cărui/cărei potențial de învățare nu corespunde integral

competențelor stabilite în curriculumul aferent meseriei alese. Acesta poate fi realizat pentru discipline, module sau unități de curs obligatorii și opționale, în funcție de nevoile educaționale individuale ale elevilor/elevilor (*Anexa nr. 4*) și se realizează prin: simplificare, comasare, excludere, în condițiile stipulate la pct. 23 alin. 2) din prezenta metodologie.

51. Modificările curriculare la discipline/module/unități de curs se realizează prin:

- 51.1. *Simplificare* – proces care vizează reducerea parțială a gradului de complexitate a competențelor și/sau conținuturilor;
- 51.2. *Comasare* – proces realizat la nivel de Plan de învățământ și Curriculum la disciplină/modul/unitate de curs. La nivel de plan de învățământ, modificările curriculare prin comasare se realizează prin integrarea a două sau mai multe discipline/module/unități de curs. La nivelul unei discipline/ modul/unitate de curs, comasarea implică integrarea nu doar a conținuturilor, ci mai ales a competențelor vizate.
- 51.3. *Excludere* – proces care poate fi realizat la nivel de plan de învățământ sau disciplină/modul/unitate de curs. La nivel de plan de învățământ, elevul/eleva nu va studia una sau unele discipline/module/unități de curs, excluderea cărora nu afectează pregătirea profesională adecvată. La nivel de disciplină/modul/unitate de curs, modificările curriculare prin excludere presupun omiterea unor competențe, conținuturi, pe care elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale nu le pot achiziționa.
- 51.4. Ambele tipuri de excludere se vor opera cu condiția că acestea nu afectează pregătirea profesională în corespundere standardul de calificare la meseria aleasă.

52. Elaborarea curriculumului modificat ține de competența cadrului didactic la disciplină/modul/ unitate de curs, fiind examinat de CMI și aprobat de Consiliul metodic/științific/secția/catedra de profil.

53. Curriculumul modificat la disciplină/ modul/unitate de curs va fi elaborat în concordanță cu competențele prevăzute în curriculumul general pentru meserie, cu obiectivele PEI și cu profilul calificării ales de elev/elevă, astfel încât fiecare competență de bază să fie abordată într-o manieră accesibilă și aplicabilă.

54. Elaborarea curriculumului modificat pentru elevul/eleva cu cerințe educaționale speciale se va realiza cu respectarea prevederilor stabilite în *Cadrul de referință al curriculumului pentru învățământul profesional tehnic*, aprobat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării al Republicii Moldova nr. 1020/2024, utilizând, în calitate de resursă metodologică, *Ghidul metodologic de elaborare a curriculumului pentru învățământul profesional tehnic*, aprobat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 1652/2024.

55. Progresul educațional se monitorizează și se evaluează periodic, prin aplicarea instrumentelor de evaluare adaptate, care să reflecte nivelul de achiziții ale elevului/elevei raportat la obiectivele individualizate stabilite în PEI. Evaluarea va avea un caracter continuu și formativ, fiind realizată în raport cu obiectivele individualizate stabilite în PEI, precum și cu standardele de pregătire profesională corespunzătoare calificării, iar rezultatele acestora vor constitui baza pentru ajustarea intervențiilor educaționale, stabilirea măsurilor de sprijin suplimentar și, după caz, revizuirea curriculumului modificat, în vederea optimizării procesului de învățare și asigurării progresului fiecărui elev.

Secțiunea 3. Organizarea și desfășurarea stagiilor de practică în contextul formării profesionale incluzive

56. Stagiile de practică pentru elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități se organizează și desfășoară, în manieră individualizată, în conformitate cu Regulamentele

privind organizarea și desfășurarea stagiilor de practică, cu adaptări specifice necesităților fiecărui elev sau eleve. Aceste adaptări sunt incluse în Planul educațional individualizat și sunt ajustate pentru a răspunde cerințelor și potențialului individual al fiecărui elev/eleve și urmăresc dezvoltarea competențelor profesionale și integrarea eficientă pe piața muncii.

57. Pe durata stagiului de practică, elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități beneficiază de suportul cadrului didactic desemnat din cadrul instituției de învățământ profesional tehnic, responsabil de organizarea și desfășurarea practicii, precum și de sprijinul persoanei desemnate de către întreprindere/agentul economic pentru monitorizarea activităților la locul desfășurării stagiului de practică.

58. La necesitate, instituția desemnează un cadru didactic responsabil pentru îndeplinirea sarcinilor de supraveghere și protecție a elevilor, precum și pentru acordarea suportului în orientare pe durata deplasării la locul de desfășurare a stagiului de practică.

59. În cazul în care stagiul de practică pentru elevul/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități se desfășoară în atelierele instituției de învățământ, instituția va asigura condiții necesare care să permită formarea/dezvoltarea tuturor competențelor prevăzute la calificarea respectivă.

60. Pentru elevii care îndeplinesc parțial sau nu reușesc să îndeplinească sarcinile prevăzute în curriculum stagiului de practică pentru calificarea profesională respectivă, se organizează, la finalizarea studiilor, examen de certificare a competențelor profesionale, în conformitate cu prevederile Regulamentului de organizare și desfășurare a examenului de calificare, aprobat prin Ordinul MEC nr. 127/2018.

Secțiunea 4. Evaluarea rezultatelor învățării

61. Evaluarea rezultatelor academice se realizează în conformitate cu rigorile stabilite de planul-cadru pentru învățământul profesional tehnic și se raportează la potențialul de învățare al elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități. Procesul de evaluare urmărește constatarea nivelului de cunoștințe dobândite, a gradului de dezvoltare a competențelor profesionale și formarea atitudinilor necesare exercitării viitoarei profesii, în concordanță cu finalitățile de studii stabilite în PEI.

62. În vederea evaluării rezultatelor academice ale elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, instituțiile de ÎPT aplică una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

62.1. *Adaptarea condițiilor de evaluare*, astfel încât să reflecte particularitățile fiecărui/elev/eleve și să faciliteze exprimarea reală a competențelor acestuia/acesteia:

62.1.1. *prelungirea timpului de examinare* cu un procent cuprins între 25% și 100% față de durata standard, în funcție de specificul recomandărilor medicale și/sau psihopedagogice;

62.1.2. *prelungirea duratei de examinare* cu 25–100% față de timpul standard, în funcție de recomandările medicale și/sau psihopedagogice, precum și acordarea uneia sau a două pauze suplimentare (neincluse în durata totală), pentru menținerea nivelului optim de concentrare al elevilor;

62.1.3. *acordarea de pauze suplimentare*, respectiv una sau două pauze, care nu vor fi incluse în durata totală de examinare, pentru a permite elevilor să-și mențină nivelul optim de concentrare;

62.1.4. *desfășurarea evaluării cu sprijinul unui asistent individual*, care va oferi suport la citire și/sau scriere, în concordanță cu necesitățile specifice ale elevilor cu dizabilități fizice și/sau de vedere;

62.1.5. *adaptarea materialelor pentru evaluare* prin editarea/tipărirea textelor cu caractere mai mari decât cele tipărite în mod obișnuit, cu spații mai mari, cu alte ajustări grafice, cromatice, etc.

62.2. *Utilizarea echipamentelor*: computer adaptat; cititoare de ecran; lupă sau echipamente de mărire; sisteme de amplificare a sunetelor.

62.3. *Adaptarea testelor de evaluare*. Elaborarea și/sau adaptarea testelor de evaluare în conformitate cu cerințele educaționale ale fiecărui elev/eleve și obiectivele stipulate în PEI.

VII. Evaluarea și certificarea formării profesionale

63. Evaluarea formării profesionale pentru elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități se realizează prin examen de calificare sau examen de certificare a competențelor profesionale.

64. Organizarea și desfășurarea examenului de calificare și de certificare competențelor profesionale se realizează în conformitate cu prevederile *Regulamentul de organizare și desfășurare a examenului de calificare*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației Culturii și Cercetării nr. 1127/ 2018.

65. Probele de examinare se elaborează și se adaptează, în conformitate cu cerințele educaționale speciale ale elevului/elevei și cu finalitățile stabilite în PEI, în baza evaluării necesităților complexe ale elevului/elevei de către specialiștii SAP, conform *Anexei nr.5*.

66. Elevii/elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități sunt admiși la probele de evaluare și calificare, în baza deciziei Consiliului Profesorat, luată în temeiul propunerilor CMI, care atestă parcurgerea integrală a programului de formare profesională și dobândirea competențelor prevăzute în PEI. În acest sens, CMI va aplica următoarea procedură de verificare a parcurgerii programului de formare profesională:

66.1. Se calculează ponderea fiecărui modul raportând numărul total de ore al modulului (O. m.) la numărul total de ore prevăzut pentru întregul program de formare profesională (O. total), utilizând formula:

$$P = \frac{O. m.}{O. total} * 100\%$$

unde:

O. m. – numărul de ore prevăzut pentru modul

O. total – numărul total de ore prevăzut în Planul de învățământ

P – ponderea procentuală a modulului

Denumire modul	Nr. de ore prevăzut conform Planului de învățământ	Număr total de ore prevăzut în Planul de învățământ	P = O. m. / O. total * 100	Pondere atribuită
M1	54	780	54/780*100	6.92%
M2	60	780	60/780*100	7.69%
M3	120	780	120/780*100	15.38%
M4	72	780	72/780*100	9.23%
M5	144	780	144/780*100	18.46%
M6	90	780	90/780*100	11.54%
M7	240	780	240/780*100	30.77%
Total				100%

Tabel 1. *Ponderea modulelor cu finalități modificate raportat la numărul total de ore din planul de învățământ la meserie*

66.2. În cazul în care finalitățile unui modul de formare profesională au fost modificate, ponderea aferentă acestuia se consideră neacoperită și se reduce din totalul de 100% prevăzut pentru programul de formare profesională. Se cumulează ponderile tuturor modulelor cu finalități modificate și se stabilește ponderea totală a modulelor nereușite:

66.2.1. Dacă ponderea modulelor a căror finalități au fost modificate este mai mică de 40%, elevul/eleva este admis/ă la examenul de calificare;

66.2.2. Dacă ponderea modulelor ale căror finalități au fost modificate este de 40% sau mai mult, elevul/eleva va susține examenul de certificare a competențelor profesionale, conform procedurilor prevăzute în Regulamentul de organizare și desfășurare a examenului de calificare.

67. Realizarea incompletă/nerealizarea sarcinilor prevăzute la stagiul de practică la calificarea profesională respectivă, constituie fundament pentru organizarea examenului de certificare a competențelor profesionale.

68. În scopul asigurării evaluării adaptate nivelului de funcționare al elevului/eleveii, evaluarea finală pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități poate fi realizată cu participarea maestrului instructor, a reprezentantului angajatorului (unde este relevant) și a psihologului/psihopedagogului/cadrului didactic de sprijin din instituție.

VIII. Tranziția pe piața muncii

69. Pentru elevii și elevele cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, instituția de învățământ profesional tehnic identifică oportunități viitoare de angajare în câmpul muncii. Activitățile specifice destinate acestui scop sunt parte integrantă a acțiunilor din PEI pentru ultimul an de studii și vor include măsuri concrete de pregătire a tranziției elevului/eleveii de la educație și formare profesională către integrarea în piața muncii.

70. Instituția de învățământ profesional tehnic încheie acorduri de colaborare cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, precum și cu potențiali angajatori din sectorul public și privat. Aceste acorduri susțin desfășurarea stagiilor de practică, consilierea profesională și plasarea în câmpul muncii a absolvenților/ absolventelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

71. Instituția de învățământ profesional tehnic colaborează cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, autoritățile publice centrale și locale, precum și cu asociațiile obștești ale persoanelor cu dizabilități, comitetele sectoriale, syndicatele și patronatele, pentru elaborarea și implementarea anuală a programelor de sprijin destinate plasării în câmpul muncii a absolvenților/absolventelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

72. După absolvire, instituția de învățământ profesional tehnic, în parteneriat cu organizațiile neguvernamentale, serviciile de protecție socială și agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, asigură monitorizarea și sprijinirea absolvenților cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități pentru o perioadă de până la un an, oferindu-le consiliere pentru integrarea profesională, suport în identificarea oportunităților de angajare și în adaptarea la cerințele locului de muncă.

Termeni specifici în contextul educației și formării profesionale incluzive în învățământul profesional tehnic

În sensul prezentei metodologii, noțiunile utilizate au următoarele semnificații:

Noțiune	Definiție	Act normativ ce definește noțiunea
<i>Cerințe educaționale speciale</i>	necesități educaționale ale elevului/studentului, care implică o școlarizare adaptată particularităților individuale sau caracteristice unei dizabilități ori tulburări de învățare, precum și o intervenție specifică prin acțiuni de reabilitare sau recuperare corespunzătoare.	Codul educației nr. 152/2014
<i>Dizabilitate</i>	termen generic pentru afectări/deficiențe, limitări de activitate și restricții de participare, care denotă aspectele negative ale interacțiunii dintre individ (care are o problemă de sănătate) și factorii contextuali în care se regăsește (factorii de mediu și cei personali).	Legea Nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități
<i>Comisia multidisciplinară instituțională (CMI)</i>	echipă de coordonarea generală a dezvoltării educației incluzive la nivelul instituției de învățământ. Printr-o abordare integrată și colaborativă, comisia contribuie la adaptarea procesului educațional în funcție de diversitatea nevoilor elevilor, promovând incluziunea, echitatea și egalitatea de șanse în învățare.	Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului/elevului din instituțiile de învățământ general și profesional tehnic, aprobată prin Ordinul MEC nr. 555 din 14.04.2024, cu modificările operate prin Ordinul MEC nr.1494 din 22.08.2025
<i>Echipa PEI</i>	personalul didactic și specialiștii din instituția de învățământ implicați în elaborarea, implementarea, monitorizarea, revizuirea și actualizarea Planului educațional individualizat (PEI) pentru elevii cu cerințe educaționale speciale, în vederea asigurării progresului, a incluziunii socio-educaționale și profesionale.	PEI structura model și Ghidul de implementare, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova nr. 671 din 01 august 2017 (în baza deciziilor Consiliului Național pentru Curriculum, Proces-verbal nr. 14 din 06.07.2017), adaptată pentru scopul prezentului document.
<i>Evaluare inițială</i>	proces de identificare timpurie a potențialului, a competențelor și a particularităților specifice ale elevului/eleveii și de estimare a gradului de corespundere a particularităților lui individuale nivelului de dezvoltare pentru	Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului/elevului din instituțiile de învățământ general și profesional tehnic, aprobată prin Ordinul MEC nr. 555 din 14.04.2024, cu

	vârsta respectivă	modificările operate prin Ordinul MEC nr.1494 din 22.08.2025
<i>Evaluare complexă</i>	proces holistic, continuu și complex, realizată în scopul determinării particularităților de dezvoltare pe domenii de dezvoltare (fizic/motor, limbaj și comunicare, cognitiv, socio-emoțional, comportament adaptativ), a potențialului de dezvoltare, identificarea punctelor forte și a necesităților speciale de dezvoltare ale elevului/elevei.	Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului/elevului din instituțiile de învățământ general și profesional tehnic, aprobată prin Ordinul MEC nr. 555 din 14.04.2024, cu modificările operate prin Ordinul MEC nr. 1494 din 22.08.2025.
<i>Evaluare specifică</i>	evaluare strict direcționată, realizată în cazul când în urma evaluării complexe a elevului/elevei se determină anumite dificultăți de dezvoltare într-un domeniu concret și sunt necesare investigații specifice, cu implicarea unor instrumente standardizate, observări de durată ale elevului/elevei în mediile ambientale.	Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului/elevului din instituțiile de învățământ general și profesional tehnic, aprobată prin Ordinul MEC nr. 555 din 14.04.2024, cu modificările operate prin Ordinul MEC nr. 1494 din 22.08.2025
<i>Reevaluare</i>	o parte componentă a procesului complex de evaluare a dezvoltării elevului/elevei, care constă în monitorizarea dinamicii de dezvoltare a acestuia/acesteia.	Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului/elevului din instituțiile de învățământ general și profesional tehnic, aprobată prin Ordinul MEC nr. 555 din 14.04.2024, cu modificările operate prin Ordinul MEC nr. 1494 din 22.08.2025
<i>Plan educațional individualizat (PEI)</i>	instrument de organizare și realizare coordonată a procesului educațional pentru elevul/elevă cu cerințe educaționale speciale și sau/dizabilități.	Codul educației nr. 152/2024
<i>Adaptări curriculare</i>	proces de identificare și aplicare a strategiilor adecvate de predare, învățare și evaluare, care asigură progresul educațional și formarea competențelor profesionale ale elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități. Aceste adaptări se realizează în concordanță cu potențialul individual al fiecărui elev/elevă și au ca obiectiv atingerea competențelor specifice prevăzute în Curriculumul pentru meseria/profesie/specialitatea aleasă.	Definiția este elaborată în baza documentelor metodologice emise de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, adaptate pentru scopul prezentului document.

<i>Modificări curriculare</i>		presupun simplificarea/ comasarea/ modificarea competențelor și a conținuturilor din curriculumul la meserie general la meserie și/sau disciplină de studiu precum și adaptarea tehnologiilor de predare-învățare-evaluare în funcție de potențialul de învățare și particularitățile de dezvoltare ale elevului/eleveii.	Definiția este elaborată în baza documentelor metodologice emise de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, adaptate pentru scopul prezentului document.
<i>Ghidare carieră</i>	<i>în</i>	reprezintă un ansamblu de acțiuni și intervenții realizate de cadrele didactice și alți factori educaționali, având ca scop sprijinirea elevului în identificarea propriilor interese, aptitudini și valori. Acest demers se concretizează prin activități de orientare și consiliere, menite să susțină elevul în alegerea unui parcurs profesional adaptat potențialului său individual, cerințelor pieței muncii și perspectivei integrării socio-profesionale.	Definiția este elaborată în baza documentelor metodologice emise de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, adaptate pentru scopul prezentului document.
<i>Planul profesional/de carieră</i>		proces de consiliere și planificare individualizată, concretizat într-un document elaborat în cadrul procesului educațional, prin care obiectivele profesionale sunt stabilite în colaborare cu elevul/eleva cu cerințe educaționale speciale, în concordanță cu potențialul său de dezvoltare, interesele și nevoile sale specifice. Planul prevede identificarea resurselor disponibile, a măsurilor de sprijin necesare și a etapelor de parcurs în vederea formării profesionale și integrării socio-profesionale a elevului/eleveii.	Definiția este elaborată în baza documentelor metodologice emise de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, adaptate pentru scopul prezentului document.
<i>Examen calificare</i>	<i>de</i>	mijloc de verificare și apreciere a competențelor profesionale finale, desfășurat la finalul unui program de formare profesională, având ca scop evaluarea cunoștințelor, abilităților și certificarea competențelor dobândite într-un domeniu de formare profesională tehnică, pentru obținerea unei calificări, conform Cadrului Național al Calificărilor.	Ordinul nr. 1127 din 23.07.2018 cu privire la aprobarea regulamentului de organizare și desfășurare a examenului de calificare.

<i>Calificare parțială (microcalificare)</i>	set de rezultate ale învățării obținute în cadrul unui modul/program scurt, certificate oficial conform standardelor unice de calificare și asigurare a calității, pentru un anumit nivel al Cadrului Național al Calificărilor (în continuare – CNC). Calificarea parțială/ microcalificarea, care, în mod independent, nu satisface condițiile depline pentru acces în câmpul muncii și/sau continuarea studiilor, poate fi îmbinată cu o calificare completă pentru activitate profesională sau poate fi combinată cu mai multe părți de calificări, pentru obținerea unei calificări complete conform unui standard de calificare, cu eliberarea unui certificat de competență profesională (micro certificat);	Hotărârea Guvernului nr. 222/2024.
<i>Certificarea rezultatelor învățării</i>	proces, în urma căruia o autoritate competentă acordă un statut oficial rezultatelor învățării dobândite în diverse contexte, în vederea accesului la studii sau a încadrării în muncă prin: acordarea de calificări (certificate, diplome sau titluri); validarea învățării anterioare, inclusiv nonformale și informale; acordarea de echivalențe, de credite de studii sau de derogări.	HG nr. 330/2023 cu privire la aprobarea Cadrului Național al Calificărilor
<i>Calificare</i>	rezultat al unui proces de evaluare și validare, obținut în momentul în care o autoritate competentă stabilește că o persoană a dobândit rezultate ale învățării corespunzătoare unor standarde	HG nr.330/2023 cu privire la aprobarea Cadrului Național al Calificărilor
<i>Tehnologie asistivă</i>	orice obiect, articol de echipament, serviciu sau sistem de produse, inclusiv software, care se utilizează pentru a mări, a menține, a înlocui sau a îmbunătăți capacitățile funcționale ale elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau cu dizabilități ori pentru a reduce și a compensa anumite deficiențe, limitări de activitate sau restricții de participare.	Organizația Mondială a Sănătății
<i>Produs asistiv</i>	orice produs extern (inclusiv dispozitive, echipamente, instrumente sau software), special fabricat sau disponibil în mod general, al cărui scop principal este de a menține sau de a îmbunătăți funcționarea și independența unei persoane și, prin urmare, de a promova starea de bine a acesteia	Organizația Mondială a Sănătății

<i>Structura teritorială de asistență psihopedagogică</i>	este o subdiviziune a Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică, organizată în calitate de serviciu local, având rolul de a sprijini și monitoriza procesul de incluziune educațională la nivel teritorial. Aceasta realizează evaluarea complexă și specifică elevilor/elevelor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, precum și a celor aflați în situație de risc, oferind suport psihopedagogic necesar pentru dezvoltarea armonioasă.	Hotărârea Guvernului nr.1042/2023 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică
---	---	---

STRUCTURA TERITORIALĂ DE ASISTENȚĂ PSIHOPEDAGOGICĂ

FIȘA DE EVALUARE PSIHOPEDAGOGICĂ ȘI ORIENTARE ȘCOLARĂ/PROFESIONALĂ nr. _____ (structura model)

I. DATE PERSONALE									
Numele și prenumele elevului									
Data, luna, anul nașterii									
Adresa de domiciliu									
Instituția de învățământ în care elevul își face studiile la moment/ absolvită									
Categorია CES (conform clasificării UNESCO, 1995)									
Gradul de dizabilitate (sever, accentuat, mediu - dacă este încadrat în grad de dizabilitate)									
Forma actuală de incluziune în instituția de învățământ (totală, parțială, ocazională)									
Serviciile de suport de care a beneficiat elevul									
Tipul de curriculum la disciplinele de studiu (CG - curriculum general, CGA - curriculum general cu adaptări ale strategiilor de predare - învățare - evaluare, CM - curriculum modificat)									
Nr. crt.	Disciplina de studiu	CG	CGA	CM	Nr. crt.	Disciplina de studiu	CG	CGA	CM
1.					11.				
2.					12.				
3.					13.				
4.					14.				
5.					15.				
6.					16.				
7.					17.				
8.					18.				
9.					19.				
10.					20.				
II. MEDIUL FAMILIAL AL ELEVULUI (componența familiei, climatul familial, gradul de implicare a familiei în procesul educațional, persoana de încredere a copilului din mediul familial)									
III. DOMENIILE DE DEZVOLTARE EVALUATE (competențe (cunoștințe, capacități, deprinderi, atitudini) și necesități)									
a) Dezvoltarea fizică și fortificarea sănătății (statut fizic, motricitatea fină și grosieră, mod de									

<i>deplasare, comportamentul adaptativ: nivel de adaptare școlară, socială, nivel de autoadministrare)</i>
b) Dezvoltarea limbajului și a comunicării (<i>limbaj verbal/ nonverbal, nivel de dezvoltare și utilizare</i>)
c) Dezvoltarea cognitivă (<i>nivel de achiziții generale, percepere, orientare, atenție, memorie, gândire etc.</i>)
d) Dezvoltarea personală, emoțională și socială (<i>competențe sociale, afectivitate și emotivitate, nivel și mod de relaționare cu semenii și persoanele adulte</i>)
f) Aptitudini și interese
IV. MĂSURI REALIZATE PENTRU PREGĂTIREA TRANZIȚIEI (măsuri de stabilire a profilului vocațional, meserii propuse)
V. CONCLUZIILE EVALUĂRII (capacitățile, abilitățile și interesele copilului care sunt relevante pentru o potențială meserie; necesitatea adaptărilor)
VI. RECOMANDĂRI DE PROFESIONALIZARE ȘI NECESITĂȚILE DE SUPORT (domenii/programe de formare profesională adecvate potențialului și capacității de participare a copilului, care nu prezintă pericol pentru sănătatea, securitatea și viața acestuia și necesitățile de suport în procesul de studii; serviciile alternative de formare și incluziune)
Componenta echipei responsabile de elaborarea Fișei (Numele și prenume, funcția, semnătura, data) Numele și prenumele părintelui/reprezentantului legal _____ Semnătura _____ Data _____

**Registrul proceselor-verbale de evaluare inițială
din instituția de învățământ profesional tehnic**

Nr.	Nr. proces verbal, data	Nume, Prenume elev	Grupa	Decizii în urma evaluării			Membrii CMI care au semnat procesul verbal- de evaluare inițială
				Elevul nu atestă deficiențe în dezvoltare, nu sunt necesare intervenții suplimentare	Elevul atestă deficiențe în dezvoltare, care pot fi remediate cu resursele instituției	Este necesară evaluarea complexă a dezvoltării elevului, referire către SAP	
1	2	3	4	5	6	7	8

Registrul de evidență a elevilor cu Cerințe educaționale speciale

Instituția de învățământ profesional tehnic _____

Anul de studii _____

Nr. crt.	Nume, prenume elev	Data nașterii	Grupa	Date privind evaluarea complexă				Plan Educațional Individualizat						Informații privind promovarea/absolvirea (proces verbal al Consiliului Profesorat)
								Servicii de suport individualizat				Discipline de studii/module parcurse curriculum modificat		
				Nr. fișă de evaluare psihopedagogică/ raport	Categoria CES	Forma de incluziune recomandată	Servicii de suport recomandate	Proces-verbal al Consiliului profesoral (nr/data aprobării)	Asistență psihologică	Asistență psihopedagogică	Terapii speciale		Altă asistență(se va specifica)	
1.														
2.														
3.														

(Instituția de învățământ profesional tehnic)

Aprobat:

Consiliul profesoral, proces verbal
nr. _____ din _____ 20__

(directorul)
” ” _____ 20__

PLAN EDUCAȚIONAL INDIVIDUALIZAT

Perioada de realizare _____
anul de studii _____

I. Date generale despre elev

Numele, prenumele elevului _____

Data nașterii _____

Specialitatea/meseria _____

Anul de studii _____ Grupa _____

Forma de incluziune recomandată de structura teritorială de asistență psihopedagogică

- ☐ Totală
- ☐ Totală, cu adaptarea condițiilor de instruire/examinare
- ☐ Parțială

II. Particularități individuale de dezvoltare a elevului

Domeniu de dezvoltare	Descriere succintă a nivelului actual	Necesități
Dezvoltarea fizică și fortificarea sănătății		
Dezvoltarea limbajului și a comunicării		
Dezvoltarea cognitivă		
Dezvoltarea personală, emoțională și socială		

Servicii de suport ce urmează a fi prestate

Denumirea serviciului	Specialistul care va presta serviciul, locul	Data încadrării elevului în serviciu	Perioada frecvența /
-----------------------	--	--------------------------------------	----------------------

III. Conținutul programului educațional/tipul de curriculum la discipline/module/unități de curs din programul de formare profesională

Nr. crt.	Disciplina/modulul/unitatea de curs	Adaptări curriculare	Modificări curriculare
Componenta generală a programului de formare			
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
Componenta de profil			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			

15.			
16.			

IV. Adaptări

Adaptări psihopedagogice	Adaptări în materie de evaluare	Adaptări ambientale

Necesită echipament specializat:

Nu

Da (a indica echipamentul necesar)

V. Evaluări

Domeniul de evaluare	Perioada/data	Note privind rezultatele evaluării (data, specialistul care a evaluat etc.)

VI. Activități de pregătire a tranziției elevului la piața muncii

Activitatea planificată	Periodicitatea / data	Responsabil	Parteneri	Rezultate scontate

VII. Activități de consultare a părinților/reprezentanților legali în procesul PEI

Activitatea planificată	Data	Responsabil	Rezultate scontate

Surse de informare în procesul de elaborare a PEI

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Membrii echipei de elaborare a PEI:

Nume, prenume	Funcția	Semnătura
	Șef de secție/Director adjunct	
	Diriginte	
	Maistru instructor	
	Psiholog școlar	
	Metodist	
	Profesor 1	
	Profesor 2	
	Psihopedagog	
	Șef secție	

Consultarea PEI cu părinții/reprezentantul legal și elevul/eleva

PEI a fost consultat cu părinții/reprezentantul legal:

Numele, prenumele părintelui/reprezentantului legal _____

Semnătura _____ Data _____

PEI a fost consultat cu elevul/eleva:

Semnătura _____ Data _____

Curriculum modificat

(model)

Coordonat:

Președintele Comisiei metodice/ Consiliului metodic-științific

(denumirea comisiei metodice)

(nume, prenume, semnătură)

20__

Curriculum modificat la

(disciplina / modulul / unitatea de curs)

Elev _____ Grupa _____

Perioada de realizare _____ anul de studii -----

Profesor _____

(nume, prenume)

1. Corelarea unităților de competență conform Curriculumului în învățământul profesional tehnic

	Unități de competență (rezultate ale învățării la final de modul), prevăzute de curriculumul în învățământul profesional tehnic	Unități de competență (finalități educaționale), conform curriculumului modificat
1.		
2.		

2. Model de corelare a unităților de competență la finalitățile educaționale ale curriculumului modificat

Abilități conform curriculumului general la meserie	Abilități conform curriculum modificat	Tipul modificării
Unitatea de competență 1.		

3. Corelarea conținuturilor de formare pentru fiecare unitate de competență

MODULUL: _____

Unitate de competență	Finalități de învățare	Activități de învățare	Lucrări practice	Resurse materiale	Metode de evaluare

1. Condiții și procedurile specifice de adaptări a procesului de evaluare pentru elevii/elevetele cu CES din ÎPT

Dificultăți	Adaptări
Tulburări emoționale și de comportament	- Extinderea argumentată a timpului destinat efectuării evaluărilor scrise. - Extinderea argumentată a timpului în cazul evaluării orale. - Realizarea unei pauze în cadrul evaluării scrise. - Alocarea, în funcție de necesitate, a unei săli separate pentru susținerea evaluării de către elevul cu CES, în vederea asigurării unui mediu adecvat și lipsit de factori perturbatori.
Tulburări de limbaj	- Extinderea argumentată a timpului destinat efectuării evaluărilor scrise. - Extinderea argumentată a timpului în cazul evaluării orale. - Acordarea unei pauze în cadrul evaluării scrise. - Susținerea evaluării scrise în locul celei orale și viceversa. - Aplicarea/utilizarea unor instrucțiuni suplimentare scrise.
Dizabilități intelectuale/dizabilități severe de învățare	- Extinderea argumentată a timpului destinat efectuării evaluărilor scrise. - Acordarea unei pauze în cadrul evaluării scrise. - Realizarea evaluării cu un asistent individual; - Susținerea evaluării scrise în locul celei orale și viceversa. - Susținerea evaluării scrise la calculator. - Aplicarea/utilizarea unor instrucțiuni suplimentare scrise. - Alocarea, în funcție de necesitate, a unei săli separate pentru susținerea evaluării de către elevul cu CES, în vederea asigurării unui mediu adecvat și lipsit de factori perturbatori. - Editarea/tipărirea textelor cu caractere mai mari decât cele tipărite în mod obișnuit, cu spații mai mari, cu alte ajustări grafice, cromatice etc. - Scrierea sarcinilor de evaluare la computer. - Utilizarea computerului în calitate de suport pentru citirea materialelor pentru examen, inclusiv a cititoarelor de ecran. - Posibilitatea de susținere a examenului într-un atelier cunoscut.
Deficiențe fizice, neuromotorii	- Extinderea argumentată a timpului destinat efectuării evaluărilor scrise. - Acordarea unei pauze în cadrul evaluării scrise. - Realizarea evaluării cu un asistent individual - Asigurarea unui spațiu adaptat specificului dizabilității: acces arhitectural în clădire, grup sanitar adaptat, acces arhitectural la sala de evaluare, iluminare specială, reducerea/amplificarea stimulenților vizuali și auditivi. - Susținerea evaluării scrise în locul celei orale și viceversa. - Susținerea evaluării scrise la calculator. - Aplicarea/utilizarea unor instrucțiuni suplimentare scrise. - Alocarea, în funcție de necesitate, a unei săli separate pentru susținerea evaluării de către elevul cu CES, în vederea asigurării unui mediu adecvat și lipsit de factori perturbatori. - Scrierea sarcinilor de evaluare la computer.
Deficiențe de văz	- Extinderea argumentată a timpului destinat efectuării evaluărilor

	scrise. - Acordarea unei pauze în cadrul evaluării scrise. - Realizarea evaluării cu un asistent individual (asistentul individual cadru didactic, cadru didactic de sprijin). - Asigurarea, după caz, a posibilității de comunicare prin utilizarea sistemului Braille. - Utilizarea alfabetului Braille la computer. - Utilizarea unui echipament de scriere Braille. - Asigurarea unui spațiu adaptat specificului dizabilității: acces arhitectural în clădire, grup sanitar adaptat, acces arhitectural la sala de evaluare, iluminare speciala, reducerea/amplificarea stimulenților vizuali și auditivi. - Susținerea evaluării scrise în locul celei orale și viceversa. - Susținerea evaluării scrise la calculator. - Traducerea în limbajul Braille. - Mărirea materialelor pentru examene din format A4 în format A3. - Editarea/tipărirea textelor cu caractere mai mari decât cele tipărite în mod obișnuit, cu spații mai mari, cu alte ajustări grafice, cromatice etc - Scrierea sarcinilor de evaluare la computer - Utilizarea computerului în calitate de suport pentru citirea materialelor pentru examen, inclusiv a cititoarelor de ecran. - Utilizarea echipamentelor pentru marcarea textului (aduse de candidați). - Utilizarea echipamentelor de mărit (lupă, lupă digitală etc.) - aduse de candidat.
Deficiențe de auz	- Asigurarea, după caz, a posibilității de comunicare prin limbajului mimico-gestual (inclusiv posibilitatea asigurării unui interpret autorizat). - Asigurarea unui spațiu adaptat specificului dizabilității: acces arhitectural în clădire, grup sanitar adaptat, acces arhitectural la sala de evaluare, iluminare speciala, reducerea/amplificarea stimulenților vizuali și auditivi. - Aplicarea/utilizarea unor instrucțiuni suplimentare scrise. - Utilizarea echipamentelor de amplificare a sunetelor (aduse de candidat). - Utilizarea echipamentelor de amplificare a sunetelor (aduse de candidat).

2. Exemple de adaptări în contexte specifice de calificare profesională

Calificare profesională	Adaptări propuse
Frizer-coafor-cosmetician	- Manechine/simulatori special adaptați; - Asistență pentru manevre fine
Mecanic auto	- Diagnosticări asistate digital (software) - Stații de lucru reglabile (înălțime / unghi)
Bucătar	- Durată extinsă a practicii - Ustensile ergonomice - Reglaje la cuptoare / plite - Pauze flexibile adaptate
Cusătoreasă	- Mașini de cusut adaptate - Scaune ergonomice - Echipamente cu senzori - Fișe de lucru pictogramate
Operator	- Panouri cu comenzi vocale și butoane mari - Suport vizual - Scaune reglabile ergonomic
Electrician	- Instrumente ușoare - Protecții tactile pe unelte - Iluminare focalizată, clară
Lucrător agricultură/ horticultură	- Scaune ergonomice - Unelte cu mânere mari - Suport pentru poziții statice
Instalator / sanitare	- Adaptoare pentru prindere - Unelte și echipamente stabile
Tehnician IT / suport calculatoare	- Tastaturi / mouse adaptate - Software de accesibilitate - Instrucțiuni vizuale – pictograme
Recepționar / lucrător servicii	- Interfață vocală - Indicatori luminoși - Carduri cu pictograme
Zidar / construcții	- Unelte reglabile - Suport pentru instrumente și rigle - Planuri vizuale
Turism / Ghid / Agent de turism	- Ghiduri audio - Materiale accesibile (Braille, audio, pictograme) - Materiale în limbaj simplificat
Croitorie industrială	- Benzi textile reglabile - Benzi colorate - Adaptări ergonomice - Instrucțiuni pictogramate
Tâmplărie	- Scule ușoare - Masă de lucru reglabilă - Siguranțe tactile
Ospitalitate / servicii hoteliere	- Mementouri pictogramate - Software vocal - Instrucțiuni simple

**Standarde de dotare a instituțiilor de învățământ profesional tehnic
pentru asigurarea accesului elevilor la educație și formare profesională incluzivă și
punerea în practică a măsurilor necesare pentru asigurarea accesibilității și incluziunii
socio-educăționale**

I. Context general

1. În contextul politicilor educaționale de stat, elementele integrante ale educației de calitate vizează promovarea dreptului fiecărui elev la educație, incluziune socio – educațională, respect și apreciere, la participare și la realizarea propriului potențial. Pentru a asigura un acces real și echitabil la educația profesional tehnică pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, instituțiile respectă standarde minime de dotare. Aceste standarde vizează atât adaptarea infrastructurii fizice, cât și asigurarea resurselor umane și materiale necesare pentru desfășurarea unui proces educațional incluziv și de calitate.

2. Contextul actual evidențiază necesitatea unei infrastructuri accesibile, dotări cu echipamente asistive, adaptarea curriculumului și existența unui suport psihopedagogic specializat. Implementarea acestor standarde contribuie la crearea unui mediu educațional favorabil dezvoltării competențelor profesionale ale elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, promovând incluziunea socială și reducând riscul marginalizării acestora.

3. Prezentele standarde sunt elaborate în baza următoarelor acte normative naționale și internaționale:

- Codul educației al Republicii Moldova nr. 152/2014;
- Legea nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități;
- Hotărârea Guvernului nr. 950/2023 privind aprobarea Programului național de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024-2027 și Planul de acțiuni aferent;
- Hotărârea Guvernului nr.1042/2023 privind Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică;
- Ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 824 din 11.06.2024 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ profesional tehnic;
- Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată prin Legea nr. 166 din 09.07.2010;
- Convenția ONU privind drepturile copilului, adoptată prin Tratatul internațional Nr. 52 din 20.11.1989.
- Carta socială europeană revizuită, ratificată prin Legea nr. 484 din 38.09.2001.

4. Scopul documentului este de a stabili cadrul normativ și tehnic privind dotările minime necesare în instituțiile de învățământ profesional tehnic pentru a asigura accesul, participarea, succesul educațional și formarea profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

5. Documentul definește cerințele minime de dotare materială, tehnologică, educațională și de resurse umane, adaptate diverselor tipuri de cerințe educaționale speciale și dizabilitate, în conformitate cu principiile echității, accesibilității și nediscriminării. Aceste cerințe sunt menite să creeze un mediu prietenos, sigur și stimulativ care să sprijine dezvoltarea competențelor profesionale și integrarea socială a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

6. Standardele se aplică tuturor instituțiilor de învățământ profesional tehnic din Republica Moldova, publice și private, care oferă:

- Programe de formare profesională inițială;
- Programe de formare profesională continuă;
- Programe de învățământ dual.

7. Standardele vizează asigurarea condițiilor necesare pentru elevii cu:

- Dizabilitate de vedere;
 - Deficiențe de auz;
 - Dizabilitate fizică/neuromotorie;
 - Dificultăți de învățare;
 - Tulburări de limbaj;
 - Tulburări emoționale și de comportament.
8. Standardele elaborate asigură implementarea următoarelor principii:
- 8.1. Accesibilitate universală – asigurarea unui mediu fizic, digital și educațional accesibil tuturor elevilor, indiferent de tipul cerințelor educaționale speciale;
 - 8.2. Nediscriminare și echitate – garantarea dreptului egal la educație prin eliminarea barierelor și furnizarea sprijinului pentru participare deplină;
 - 8.3. Educație centrată pe elev – adaptarea procesului educațional în funcție de nevoile, interesele și potențialul individual al fiecărui elev;
 - 8.4. Parteneriat și colaborare – implicarea activă a personalului didactic și nedidactic, a părinților și a altor actori relevanți în asigurarea unui proces educațional de calitate, centrat pe nevoile elevului;
 - 8.5. Sustenabilitate și eficiență – utilizarea rațională a resurselor și menținerea funcționalității echipamentelor pe termen lung.
9. Standardele stabilesc cerințe minime de dotare în patru domenii cheie:
- 9.1. Accesibilitate fizică – infrastructură adaptată nevoilor elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, incluzând rampe, lifturi, mobilier reglabil, marcaje tactile și alte elemente necesare pentru un acces facil și sigur (rampe, lifturi, mobilier reglabil, marcaje tactile etc.);
 - 9.2. Echipamente și tehnologii asistive adaptate tipurilor diverse de dizabilitate, care să sprijine procesul de învățare și participarea activă specifice în funcție de tipul de dizabilitate;
 - 9.3. Materiale și suport didactic – resurse educaționale adaptate nevoilor individuale, inclusiv materiale audio, vizuale, digitale și suport pentru dezvoltarea competențelor profesionale;
 - 9.4. Resurse umane – personal calificat și pregătit pentru furnizarea serviciilor educaționale și de formare profesională, inclusiv cadre didactice, psihopedagogi, psihologi, terapie ocupațională și alți specialiști.
10. Dotările vor fi ajustate în funcție de:
- 10.1. specificul programelor de formare profesională;
 - 10.2. necesitățile individuale ale elevilor;
 - 10.3. evoluția tehnologică și cerințele pieței muncii.
11. Responsabilitatea implementării standardelor revine:
- 11.1. Conducerii instituțiilor de învățământ profesional tehnic, care asigură respectarea cerințelor minime stabilite prin utilizarea rațională a resurselor financiare destinate formării profesionale incluzive a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități;
 - 11.2. Structurilor teritoriale de asistență psihopedagogică, care coordonează incluziunea educațională, susțin implementarea măsurilor de suport adaptat și intervențiile specializate;
 - 11.3. Partenerilor educaționali care pot contribui prin expertiză, sprijin tehnic și donații de echipamente, inclusiv ONG-uri, agenți economici și organizații internaționale, care pot contribui prin expertiză, sprijin tehnic, formare și donații de echipamente adaptate;
 - 11.4. Ministerului Educației și Cercetării, care monitorizează aplicarea standardelor și oferă suport metodologic.
12. În vederea asigurării accesului la educație incluzivă, instituțiile de învățământ profesional tehnic vor întreprinde următoarele acțiuni:
- 12.1. Facilitarea accesului personalului didactic și nedidactic la programe de formare continuă în domeniul educației incluzive;

- 12.2. Colaborarea activă cu ONG-uri și alți parteneri relevanți pentru dezvoltarea, adaptarea și producerea de materiale didactice accesibile elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități;
- 12.3. Asigurarea unui mediu educațional prietenos, sigur și incluziv prin implementarea bunelor practici și a strategiilor de sprijin individualizat;
- 12.4. Monitorizarea continuă a dinamicii în dezvoltarea elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități și ajustarea resurselor și metodelor educaționale în funcție de acestea.
13. Pentru fiecare categorie de cerință educațională specială, standardele sunt structurate în patru componente fundamentale:
- 13.1. Accesibilitate fizică – adaptări ale infrastructurii care permit deplasarea și participarea elevilor în condiții de siguranță și demnitate;
- 13.2. Tehnologii asistive și echipamente – instrumente și tehnologii specifice necesare procesului educațional;
- 13.3. Materiale și suport didactic – conținuturi și resurse educaționale adaptate tipului de CES;
- 13.4. Resurse umane – cadre didactice și specialiști (psihologi, psihopedagogi, etc.) formați pentru a oferi suport educațional adecvat.

II. Standarde specifice pentru tipuri de cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități

14. Standardele stabilesc cerințele minime obligatorii privind infrastructura, dotarea și climatul educațional în instituția de învățământ profesional tehnic, după cum urmează:

14.1. Standarde de dotare specifice dizabilității de vâz:

Nr. d/o	Domeniu	Standarde
1.	Accesibilitate fizică	- Marcaje tactile și pavele pe podea pentru ghidare și orientarea elevilor către săli de curs, ateliere și grupuri sanitare; - Uși ușor de manevrat; - Semne vizuale și tactile (inclusiv inscripții Braille pe uși); - Iluminare eficientă și contrast vizual puternic; - Unghiuri rotunjite în spațiile de acces comun.
2.	Echipament și tehnologii asistive	- Dispozitive de mărire a textului (CCTV, lupe digitale, electronice); - Software cititoare de ecran (de ex: NVDA, JAWS) pentru calculatoare; - Tastaturi adaptate cu inscripții Braille sau litere în relief; - Tablete cu aplicații de transformare a textului în vorbire.
3.	Materiale și suport didactic	- Fișe și materiale cu text mare, contrast ridicat; - Scheme, machete, diagrame tactile; - Manuale transcrise audio sau materiale înregistrate vocal, manuale în limbaj Braille; - Suport digital accesibil (PDF tag-uit, ePub); - Activități practice cu machete/mostre tactile reale.
4.	Resurse umane	a) Atribuții și responsabilități ale cadrelor didactice în vederea oferirii de servicii educaționale incluzive elevilor cu deficiențe de vâz: - Oferirea de suport individualizat în înțelegerea sarcinilor de lucru; - Crearea materialelor didactice accesibile în colaborare cu echipa PEI; - Evaluarea elevilor prin metode alternative (orale, audio), adaptate nevoilor acestora. b) Competențe necesare: - Capacitatea de a adapta conținuturile teoretice și practice în format

		audio; - Aplicarea principiilor designului universal pentru învățare; - Utilizarea comenzilor vocale și a echipamentelor cu interfață accesibilă în timpul orelor. c) Formare și pregătire: - instruire în accesibilizare vizuală, utilizarea tehnologiilor asistive și oferirea de servicii educaționale elevilor cu deficiențe de vedere;
--	--	--

14.2. Standarde de dotare specifice deficiențelor de auz

Nr. d/o	Domeniu	Standarde
1.	Accesibilitate fizică	- Semnalizare vizuală pentru alarme (lumini intermitente). - Camere bine iluminate pentru citirea pe buze. - Semne și pictograme pe uși și mobilier.
2.	Echipament și tehnologii asistive	- Software de subtitrare în timp real (STT); - Acces la interpret mimico-gestual (fizic sau online); - Dispozitive digitale a mesajelor scrise.
3.	Materiale și suport didactic	- Materiale cu fonturi mari, spațiere adecvată, contrast vizual; - Limbaj simplificat, clar, ușor de înțeles; - Texte însoțite de imagini sugestive/explicative; - Videoclipuri educaționale subtitrate și/sau în limbajul semnelor; - Fișe cu instrucțiuni pas cu pas, scheme grafice explicative.
4.	Resurse umane	a) Atribuții și responsabilități ale cadrelor didactice în vederea oferirii de servicii educaționale incluzive elevilor cu deficiențe de auz: - Elaborarea materialelor didactice vizuale și subtitrate; - Asigurarea înțelegerii sarcinilor prin imagini explicative și repetiție; - Examinarea elevilor în scris, prin demonstrații vizuale sau în prezența interpretului. b) Competențe necesare: - Capacitatea de a structura clar și vizual conținutul lecțiilor; - Utilizarea limbajului simplu, frazelor scurte și exemple concrete; - Flexibilitate în utilizarea mai multor canale de comunicare (vizual, scris, mimico-gestual). c) Formare și pregătire: - Instruiri privind comunicarea cu elevii surzi sau hipoacuzici; - Formare în utilizarea sistemelor FM, aplicațiilor de subtitrare automată și platformelor video subtitrate; - Cunoașterea noțiunilor de bază din limbajul mimico-gestual sau colaborarea cu interpreți.

14.3. Standarde de dotare specifice dizabilităților fizice/ neuromotorii:

Nr. d/o	Domeniu	Standarde
1.	Accesibilitate fizică	- Rampe, uși largi, băi adaptate, rampe de acces la etaj, lifturi accesibile (unde este cazul); - Spații clar delimitate, mobilier reglabil (mese/suporturi); - Semnalizare tactilă pentru orientare către săli, ateliere, grupuri sanitare; - Amenajarea spațiilor pentru circulație liberă în sălile de curs și laboratoare.

2.	Echipament și tehnologii asistive	- Tastaturi și dispozitive alternative (trackball, joystick, comenzi vocale); - Mobilier adaptat (mese reglabile, suporturi braț); - Software de dictare vocală; - Calculatoare adaptate ergonomic; - Echipamente demonstrative adaptate pentru laboratoare/ ateliere
3.	Materiale și suport didactic	- Manuale și materiale în format digital (PDF accesibil, ePub); - Sarcini didactice care nu implică scris de mână excesiv; - Activități și sarcini de grup care încurajează participarea activă, fără discriminare; - Suport video și audio pentru explicarea sarcinilor; - Posibilitate de a susține examene orale sau digitalizate, la alegere.
4.	Resurse umane	a) Atribuții și responsabilități ale cadrelor didactice în vederea oferirii de servicii educaționale incluzive elevilor cu deficiențe fizice/ neuromotorii: - asigurarea accesului elevului la echipamentele și spațiile necesare. - adaptarea ritmului și volumului sarcinilor în funcție de capacitatea fizică a elevului. - promovarea activă a integrării elevului în activitățile de grup și practice. b) Competențe necesare: - planificarea lecțiilor cu accent pe accesibilitate fizică și logistică; - aplicarea de metode de predare centrate pe elev, adaptabile la nevoile individuale; - flexibilitate în organizarea sarcinilor și în evaluarea competențelor. c) Formare și pregătire: - formări privind adaptarea procesului educațional pentru elevii cu mobilitate redusă; - instruire în utilizarea dispozitivelor asistive (tastaturi alternative, comenzi vocale, joystick etc.); - pregătire privind comunicarea didactică eficientă cu elevi care pot prezenta tulburări asociate (de ex: tulburări de vorbire).

14.4. Standarde de dotare specifice dificultăților de învățare:

Nr. d/o	Domeniu	Standarde
1.	Accesibilitate fizică	- Clase și ateliere cu mobilier organizat astfel încât să asigure libertate de mișcare, spațiu suficient pentru lucru individual și în grup; - Semne și pictograme simple pentru orientare în interiorul blocului de studii; - Iluminat uniform și reducerea zgomotului ambiental.
2.	Echipament și tehnologii asistive	- Calculatoare/tablete cu software de citire a textului STT (LIVE Transcribe, AVA); - Aplicații educaționale interactive, jocuri digitale de exersare a competențelor predate; - Fonturi speciale pentru în cazul persoanelor cu dislexie (Open Dyslexic, Arial).
3.	Materiale și suport didactic	- Suport teoretic simplificat, texte cu spațiere mare și paragrafe scurte; - Materiale didactice multisenzoriale (text + imagine + exerciții practice);

		- Organizatoare grafice și scheme logice; - exerciții practice, cu prioritate față de testele scrise.
4.	Resurse umane	a) Atribuții și responsabilități ale cadrelor didactice în vederea oferirii de servicii educaționale incluzive elevilor cu dificultăți de învățare: - adaptarea conținutului la nivelul elevilor; - utilizarea materialelor multisenzoriale; - evaluarea diferențiată a elevilor. b) Competențe necesare: - abilitatea de a fragmenta sarcinile în pași mici; - capacitatea de a utiliza tehnologii asistive în demersul didactic. c) Formare și pregătire: - cursuri privind specificul activității didactice cu elevii ce întâmpină dificultăți de învățare și utilizarea TIC în formarea competențelor profesionale.

14.5. Standarde specifice tulburărilor de limbaj:

Nr. d/o	Domeniu	Standarde
1.	Accesibilitate fizică	- Asigurarea liniștii în sălile de clasă, eliminarea la maxim a zgomotelor perturbatoare. - Panouri vizuale cu reguli, instrucțiuni și indicații de orientare.
2.	Echipament și tehnologii asistive	- Tablete cu aplicații utile pentru învățarea meseriei. - Programe educaționale care să îi ajută pe elevi să-și dezvolte abilitățile practice și teoretice.
3.	Materiale suport didactic și	- Materiale didactice cu augmentări ilustrative, cuvinte/imagini; - Dicționare vizuale și glosare pentru termeni tehnici; - Activități/ sarcini cu instrucțiuni clare, pași numerotați; - Integrarea exercițiilor de pronunție în activități practice.
4.	Resurse umane	a) Atribuții și responsabilități ale cadrelor didactice în vederea oferirii de servicii educaționale incluzive elevilor cu tulburări de limbaj: - adaptarea sarcinilor prin vizual și exerciții practice; - flexibilitate în utilizarea evaluării orale și scrise. b) Competențe necesare: - capacitatea de a transmite mesajul prin mijloace vizuale și de a simplifica informația; - adaptarea ritmului de predare; - planificarea sarcinilor ce pun accent pe acțiune și experiență directă. c) Formare și pregătire: - instruire în formare în comunicare augmentativă și alternativă; - utilizarea aplicațiilor logopedice.

14.6. Standarde specifice tulburărilor emoționale și de comportament:

Nr. d/o	Domeniu	Descriere
1.	Accesibilitate fizică	Spații de lucru organizate clar cu delimitări vizuale. Asigurarea unui spațiu în incintă care să servească în calitate de Colț de liniște/autoreglare;

		Amenajarea sălilor de clasă și a atelierelor astfel încât să se reducă stimulii perturbatori (zgomot, aglomerație).
2.	Echipament tehnologii asistive și	- Timere vizuale pentru gestionarea timpului; - Tablete cu aplicații gamificate care oferă feedback pozitiv imediat (Kahoot, ClassDojo, Prodigy Math Game, etc); - Materiale senzoriale pentru autoreglare (căști antifonice, pendule, mingi de masaj, plastilină).
3.	Materiale suport didactic și	- Sarcini simple, clare, cu pași numerotați; - Planșe cu scenarii ilustrate; - Reguli afișate vizual, prin simboluri; - Jocuri educaționale care recompensează comportamente pozitive.
4.	Resurse umane	a) Atribuții și responsabilități ale cadrelor didactice în vederea oferirii de servicii educaționale incluzive elevilor cu tulburări emoționale și de comportament: - menținerea unui climat pozitiv în grupa de elevi; - utilizarea tehnicilor de management al comportamentului; - colaborarea cu psihologul/psihopedagogul instituției. b) Competențe necesare: - flexibilitate, empatie, comunicare pozitivă; - capacitatea de a identifica, preveni și gestiona eficient situațiile conflictuale în context educațional. c) Formare și pregătire: - instruire în domeniul managementul clasei incluzive; - consolidarea competențelor de aplicare a tehnicilor de intervenție în situații de criză; - tehnici de intervenție psihopedagogică de prim ajutor.

III. Monitorizarea și evaluarea implementării standardelor

15. Monitorizarea implementării standardelor se realizează pentru a asigura conformitatea dotărilor instituțiilor cu standardele stabilite, pentru a îmbunătăți calitatea procesului de predare-învățare și pentru a crește gradul de incluziune, precum și accesul echitabil al tuturor elevilor la studii și formare profesională.

16. Procesul de monitorizare se desfășoară continuu, pe baza rapoartelor semestriale, și are ca scop identificarea eventualelor neconformități și propunerea de măsuri de îmbunătățire, după următoarea structură:

16.1.Etapa inițială – se realizează la începutul anului de studii și are drept scop constatarea gradului de pregătire a instituției pentru integrarea eficientă a elevilor. Aceasta include evaluarea accesibilității infrastructurii, dotărilor și resurselor educaționale, verificarea competențelor cadrelor didactice în domeniul educației incluzive și elaborarea unui plan de acțiuni pentru îmbunătățire;

16.2.Etapa intermediară – se desfășoară la finalul semestrului I și urmărește monitorizarea progresului planului de acțiuni stabilit la început de an de studii. Aceasta include elaborarea raportului semestrial, observarea activităților didactice și colectarea feedback-ului de la elevi și părinți, precum și evaluarea gradului de utilizare a resurselor incluzive.

17. Evaluarea implementării standardelor se realizează la sfârșitul anului de studii. Aceasta presupune analiza completă a implementării standardelor, compararea progresului față de etapa inițială și identificarea măsurilor de îmbunătățire pentru anul următor. Evaluarea finală include elaborarea raportului final, care sintetizează rezultatele monitorizării și măsurile propuse.

18. Instituțiile de învățământ profesional tehnic sunt evaluate anual de către echipele interne de evaluare și asigurare a calității și, periodic, de către comisiile desemnate la nivelul Ministerului Educației și Cercetării, pentru a verifica respectarea standardelor și pentru a susține îmbunătățirea continuă a activității educaționale și a condițiilor de instruire.

INSTRUCȚIUNE
privind utilizarea mijloacelor financiare destinate formării profesionale
a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități

I. Dispoziții generale

1. Instrucțiunea privind utilizarea mijloacelor financiare destinate formării profesionale a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități stabilește modul de utilizare a mijloacelor financiare în cuantum de 40% din costul standard per elev, alocate instituțiilor de învățământ profesional tehnic care asigură formarea profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 628/2023.

2. Mijloacele financiare destinate formării profesionale a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități se utilizează exclusiv în scopul satisfacerii necesităților elevilor, vizând îmbunătățirea accesului la educație, creșterea calității și adaptarea procesului educațional la nevoile individuale și sunt orientate, după caz, către:

2.1. modernizarea și adaptarea infrastructurii școlare pentru a asigura un mediu educațional accesibil și sigur pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/ sau dizabilități;

2.2. Dezvoltarea competențelor cadrelor didactice și ale personalului auxiliar implicat în educația și formarea profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/ sau dizabilități;

2.3. Remunerarea muncii cadrelor didactice și personalului care contribuie direct la integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale și/ sau dizabilități.

3. Resursele contribuie la individualizarea și personalizarea intervențiilor educaționale, fiind orientate către elevii care prezintă diferite tipuri de dizabilități sau cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, precum:

- dizabilități fizice care afectează mobilitatea și funcțiile motorii;
- deficiențe fizice sau neuromotorii;
- deficiențe de vedere;
- deficiențe de auz;
- dificultăți de învățare;
- dizabilități intelectuale sau cu dizabilități severe de învățare;
- tulburări de limbaj;
- tulburări emoționale, afective sau de comportament.

4. În vederea accesării mijloacelor financiare, instituția de învățământ profesional tehnic se va asigura că datele referitoare la elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități și serviciile acordate acestora sunt completate corect și integral în sistemul informațional SIME.

II. Modul de utilizare a mijloacelor financiare

5. Modalitatea de utilizare a acestora se aprobă anual de către Consiliul de administrație al instituției de învățământ profesional tehnic.

6. Adaptarea infrastructurii instituției și dotarea sălilor și laboratoarelor/atelierelor cu materiale didactice și dispozitive/produse asistive se va realiza prin:

6.1. accesibilizarea infrastructurii (semnalizatoare, indicatoare tactile, grupuri sanitare adaptate, rampe, balustrade, lifturi etc.);

6.2. procurarea echipamentelor și materialelor didactice specializate (softuri educaționale, materiale tactile, manuale adaptate, echipamente audiovizuale etc.);

6.3. dotarea cu echipamente asistive (dispozitive de comunicare augmentativă, tablete cu softuri de sprijin, etc.);

6.4. echipamente IT: calculatoare și laptopuri cu tastatură și softuri adaptate;

6.5. amenajarea spațiilor specializate (cabinete de consiliere, săli de terapie).

7. În vederea capacitării personalului instituției pentru oferirea de suport educațional, instituția contractează servicii interne/ externe pentru:

7.1. asigurarea instruirii și formării profesionale continue a personalului didactic și didactic auxiliar în vederea individualizării procesului educațional și de formare profesională pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități;

7.2. dezvoltarea competențelor personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic, necesare furnizării serviciilor educaționale și de sprijin orientate spre integrarea și participarea deplină a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în cadrul procesului educațional.

8. Fondurile destinate remunerării muncii cadrelor didactice și personalului implicat se utilizează atât pentru remunerarea muncii personalului existent, cât și pentru asigurarea de resurse umane suplimentare, în vederea furnizării de servicii adaptate elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, după cum urmează:

8.1. alocarea orelor suplimentare pentru cadrele didactice care desfășoară activități de consiliere educațională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, în cuantum de până la 10% din numărul de ore prevăzut în planul de învățământ pentru modulul sau disciplina respectivă;

8.2. remunerarea muncii personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic, pentru activitățile și serviciile educaționale oferite elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități: dezvoltarea de curriculum adaptat, elaborarea materialului didactic adaptat, consultații realizate cu elevii cu CES; servicii de sprijin pentru integrarea elevilor cu CES în procesul educațional și de formare a competențelor profesionale;

8.3. remunerarea muncii cadrului didactic de sprijin.

III. Evidența și controlul utilizării mijloacelor financiare

9. Instituția de învățământ profesional tehnic va include fondurile suplimentare în planul bugetar anual și în planul de dezvoltare instituțională.

10. Modul de utilizare a mijloacelor financiare transferate din bugetul de stat, destinate finanțării suplimentare a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, este reglementat și reflectat în politica de contabilitate a instituției.

11. Mijloacele financiare alocate se utilizează exclusiv pentru asigurarea condițiilor și a mediului educațional și de formare profesională incluzivă în cadrul instituției de învățământ profesional tehnic.

12. Instituția de învățământ profesional tehnic va prezenta fondatorului, în raportul anual, informații detaliate privind utilizarea mijloacelor financiare transferate, incluzând descrierea cheltuielilor efectuate, documentele justificative aferente, precum și analiza impactului acestor investiții asupra elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități și a gradului de incluziune în cadrul instituției.

13. Controlul asupra utilizării eficiente și conform destinației a mijloacelor financiare se efectuează de către fondator și de către organele de control abilitate cu acest drept, la solicitare.

INSTRUCȚIUNE

Privind organizarea și desfășurarea activităților de consiliere și orientare pentru continuarea studiilor și formarea profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități

1. Tranziția elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități este reglementată de următoarele acte normative naționale care susțin incluziunea educațională:

- Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014;
- Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități;
- Hotărârea de Guvern nr. 114/2023 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare „Educația 2030”;
- Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024 – 2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 950/2023;
- Hotărârea Guvernului nr. 1042/2023 cu privire la Centrul Republican de asistență psihopedagogică;
- Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, aprobat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 824/2024.

2. În vederea asigurării tranziției elevilor, procesul este susținut prin eforturi interinstituționale, după cum urmează:

Actori	Atribuții
Ministerul Educației și Cercetării	- Coordonează dezvoltarea și implementarea politicilor educaționale incluzive; - Elaborează și actualizează cadrul normativ privind incluziunea și tranziția elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; - Asigură finanțarea și suportul logistic pentru programele de formare și incluziune prin alocarea de bugete dedicate pentru achiziția de tehnologii/echipamente asistive și pentru formarea cadrelor didactice din ÎPT; - Monitorizează și evaluează impactul politicilor și programelor educaționale destinate elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; - Promovează colaborarea între instituțiile de învățământ, autoritățile locale și partenerii sociali pentru implementarea eficientă a procesului de tranziție.
Organele locale de specialitate în domeniul învățământului	- Asigură implementarea la nivel local a mecanismelor și politicilor privind incluziunea și tranziția elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; - Monitorizează respectarea drepturilor elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități și accesul acestora la servicii de suport adecvate; - Facilitează formarea continuă a cadrelor didactice și specialiștilor în domeniul educației incluzive; - Sprijină dezvoltarea parteneriatelor locale cu ONG-uri, instituții sociale și alte entități relevante pentru susținerea elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.
Familia	- Participă activ în planificarea și luarea deciziilor privind parcursul educațional și profesional al elevului cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; - Participă la sesiunile de formare și informare organizate de școală

	și SAP; - Colaborează constant cu cadrele didactice, specialiștii de sprijin și specialiștii; - Se implică în monitorizarea progresului; facilitează tranziția către învățământul profesional tehnic și, ulterior, către integrarea pe piața muncii.
Instituția de învățământ general	- Identifică elevii care prezintă potențiale dificultăți de dezvoltare, învățare, comunicare, relaționare sau comportament; realizează evaluarea inițială și referă pentru evaluare complexă la Structura teritorială de asistență psihopedagogică elevii care manifestă dificultăți de învățare, comunicare sau comportament; - Elaborează și implementează Planul educațional individualizat(PEI); facilitează incluziunea educațională în medii comune de învățare; - Oferă asistență educațională individualizată și asigură servicii de suport pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; monitorizează progresul și eventualele regrese în dezvoltarea elevului. - Colaborează cu instituțiile de învățământ profesional tehnic pentru a facilita tranziția elevilor cu CES către învățământul profesional tehnic și pentru a adapta strategiile educaționale la nevoile acestora;
Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică (Centrul Republican) prin Structurile teritoriale de asistență psihopedagogică (SAP)	- Identifică cerințele educaționale speciale, forma de incluziune și serviciile de suport necesare; - Emite recomandări pentru elevii cu dizabilități severe, programe și forme de profesionalizare adaptate nivelului lor de autonomie și capacităților individuale, care să sprijine dezvoltarea competențelor funcționale și integrarea socială și profesională a acestora; - Oferă asistență psihopedagogică elevilor și familiilor acestora (asistență logopedică, psihologică, psihopedagogică) și suport metodologic instituțiilor de învățământ profesional tehnic; - Realizează activități de ghidare în carieră și de tranziție de la învățământul general la învățământul profesional tehnic, inclusiv prin coordonarea sesiunilor de vizitare a instituțiilor de ÎPT, asigurând o legătură formală între școlile generale și cele profesionale. - Elaborează de broșuri, ghiduri video sau info grafice care să explice procesul de tranziție într-un limbaj simplu și accesibil, pentru a face informațiile mai ușor de înțeles de către părinți și elevi. - Creează grupuri de suport pentru părinți și rețele de comunicare care să faciliteze schimbul de experiențe și oferirea de sprijin emoțional reciproc.
Instituție de învățământ profesional tehnic(ÎPT)	- Integrează elevul cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, asigură formarea competențelor profesionale prin adaptarea curriculumului și accesibilizarea infrastructurii; - Organizează programe de mentorat din partea unui elev mai mare sau a unui cadru didactic specializat, pentru a facilita integrarea socială a elevului cu CES; - Implementează PEI; - Asigură servicii de suport (psihologic, psihopedagogic); - Facilitează participarea activă la activități teoretice și practice; - Promovează mediul incluziv și sigur; monitorizează progresul

	școlar și profesional; - Sprijină tranziția către piața muncii prin orientare profesională, parteneriate cu angajatorii și stagii de practică adaptate, sesiuni de interviuri și sesiuni de informare din partea angajatorilor.
Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și angajatori	- Identifică oportunități de desfășurare a stagiilor de practică, inserție profesională; - Menține relații de colaborare cu instituțiile de ÎPT în vederea informării permanente privind noile oportunități de inserție pe piața muncii, și a evenimentelor de tip Târgurilor de carieră; - Facilitează conexiunea eficientă a instituțiilor de ÎPT cu potențialii angajatori, pentru a sprijini tranziția elevilor cu CES către piața muncii. - Organizează periodic sesiuni de schimb de experiențe pentru cadrele didactice din instituțiile de ÎPT privind inserția pe piața muncii a elevilor cu CES.
ONG-uri specializate și parteneri sociali	- Oferă servicii complementare de abilitare și reabilitare, furnizează echipamente asistive și sprijin în integrarea socială și profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; - Colaborează cu instituțiile de învățământ și familia pentru facilitarea tranziției către învățământul profesional tehnic și piața muncii.

3. Procesul de tranziție este sprijinit de parcurgerea unor etape consolidate și bine definite. Tranziția acoperă trecerea de la treapta gimnazială, integrarea cu succes în instituții de învățământ profesional tehnic și inserția pe piața muncii, care se structurează în felul următor:

Nr. d/o	Etapă	Acțiuni specifice	Responsabili
1.	Identificarea și evaluarea necesităților elevului cu CES	- Identificarea cerințelor educaționale speciale ale elevului; - Elaborarea Planului educațional individualizat (PEI) și a Planului individualizat de intervenție (PII), incluzând obiective privind orientarea vocațională și pregătirea pentru tranziție; - Informarea părinților și elevului cu privire la opțiunile educaționale și profesionale disponibile, în baza PEI și a curriculumului individualizat.	Părinți/reprezentanți legali; SAP; Specialiștii din cadrul instituției de învățământ general: cadre didactice, cadre didactice de sprijin, psiholog.
2.	Informarea, consilierea și orientarea profesională a elevilor și reprezentanților legali ai acestora	- Organizarea sesiunilor de consiliere vocațională, atât individuală, cât și de grup, pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, în vederea explorării intereselor, aptitudinilor și opțiunilor profesionale; - Informarea părinților/reprezentanților legali și a elevilor cu privire la oportunitățile de continuare a studiilor după finalizarea învățământului general, pe baza PEI și a curriculumului modificat; - Desfășurarea de activități de prezentare a ofertelor educaționale ale instituțiilor de învățământ profesional tehnic, inclusiv prin	Psihologi; Diriginți; Cadre didactice de sprijin; SAP

		vizite, târguri educaționale și întâlniri cu reprezentanți ai acestor instituții; Organizarea de ateliere practice interactive unde elevii cu CES pot testa meserii, sub îndrumarea unui specialist. - Promovarea implicării elevilor în activități extracurriculare și stagii de familiarizare cu diverse domenii profesionale; - Sprijinirea elevilor în dezvoltarea abilităților de luare a deciziilor și planificare a carierei, adaptate la nevoile individuale. - Crearea unei platforme online unde actorii pot accesa și actualiza informațiile despre PEI și PIT. - Resurse digitale de consiliere precum aplicații sau site-uri web interactive cu informații despre cariere, vizite virtuale la școli profesionale și teste de aptitudini adaptate nevoilor specifice ale elevilor cu CES.	
3.	Identificarea/ alegerea traseului educațional	- Stabilirea programelor de formare profesională compatibile cu potențialul, interesele și abilitățile elevului/elevei, pe baza evaluării complexe realizate de echipa de specialiști din cadrul Structurii teritoriale de asistență psihopedagogică; - Luarea în considerare, dacă este cazul, a deciziei Comisiei pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă; - Elaborarea listei instituțiilor de învățământ profesional tehnic care oferă programele de formare adecvate, cu menționarea condițiilor de admitere și a facilităților disponibile; - Organizarea de vizite, ateliere demonstrative și întâlniri cu elevi și cadre didactice din instituțiile vizate, pentru familiarizarea elevului cu CES cu specificul programelor și mediului de formare profesională; - Implicarea familiei în procesul de identificare a programului de formare și instituției de învățământ profesional tehnic, pentru asigurarea unei decizii informate și asumate.	Comisia multidisciplinară instituțională; SAP; Instituția de ÎPT; Părinți
4.	Planificarea și coordonarea tranziției	- Elaborarea unui Plan individual de tranziție (PIT) la finalul clasei a IX-a, care să cuprindă obiective, obiective de dezvoltare a autonomiei, „abilități de comunicare profesională”, și „strategii de adaptare la mediul de lucru”, etape, responsabilități și termene clare, coordonat între toți actorii implicați; Constituirea unei echipe interinstituționale de tranziție, formată din reprezentanți ai instituției de învățământ general, ai Structurii teritoriale de asistență psihopedagogică, ai instituției de	SAP; Instituții de învățământ general și ÎPT; APL; Părinți; ONG

		învățământ profesional tehnic (IPT), părinți/reprezentanți legali și, unde este posibil, elevul; - Stabilirea unui calendar comun al acțiunilor și întâlnirilor de monitorizare; - Asigurarea continuității serviciilor de suport educațional, psihopedagogic și logopedic în perioada de tranziție; - Facilitarea schimbului de informații relevante între instituții, cu respectarea confidențialității datelor elevului. - O resursă digitală unică unde toți actorii (școli, SAP, IPT, familii) pot accesa și actualiza informațiile despre PEI și PIT, asigurând un schimb de informații securizat și eficient.	
5.	Admiterea în învățământul profesional tehnic	- Ghidarea elevului cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în pregătirea și depunerea dosarului de înscriere la concursul de admitere pentru programul ales, oferind suport în completarea documentelor și respectarea termenelor; - Asigurarea accesibilității procesului de admitere (asistență în deplasare; prezența unui însoțitor, unde este necesar; suport în completarea fișelor de înscriere la concurs); - Admiterea conform regulamentului de concurs, inclusiv în baza cotei prevăzute pentru elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; - Facilitarea comunicării dintre elev, familie și instituția de învățământ profesional tehnic înainte de începerea cursurilor.	SAP; Comisia de admitere; Instituția de IPT; Părinți/reprezentanți legali; ONG abilitate/specializate.
6.	Integrarea în instituția de învățământ profesional tehnic. Monitorizarea progresului realizat	- Asigurarea serviciilor educaționale și de formare profesională adaptate nevoilor elevului cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități, inclusiv elaborarea PEI, precum și cadre didactice formate în domeniul educației incluzive; - Furnizarea suportului educațional continuu cu implicarea psihologilor, psihopedagogilor și altor specialiști relevanți; - Organizarea periodică a întâlnirilor de monitorizare între elev, familie, cadre didactice și specialiști, pentru evaluarea progresului și identificarea eventualelor dificultăți; - Ajustarea PEI și a strategiilor de sprijin în funcție de evoluția în dezvoltare a elevului; - Facilitarea participării active a elevului la activitățile teoretice și practice; - Sprijinirea integrării sociale și dezvoltarea competențelor de autonomie și comunicare. - Evaluarea periodică a gradului de satisfacție al elevilor și familiilor, utilizând chestionare anonime.	Instituția de IPT; SAP; ONG-uri

		- Indicatori de calitate cuantificabili, cum ar fi rata de absolvire a elevilor cu CES, rata de angajare post-absolvire sau gradul de satisfacție al familiilor.	
7.	Insertia pe piața muncii și monitorizare post-absolvire	- activități de monitorizare incluse în planul de acțiuni anual al instituției de învățământ profesional tehnic, incluzând studii calitative pentru a înțelege experiențele și provocările elevilor și familiilor acestora; - crearea unei baze de date a elevilor cu CES absolvenți; - crearea unei rețele de absolvenți cu CES, care să poată oferi suport, sfaturi și povești de succes elevilor actuali; - Elaborarea și aplicarea de sondaje pentru urmărirea statului, domeniului de angajare, dificultăților întâmpinate;	Instituția de învățământ profesional tehnic; ANOFM; ONG.
8.	Implicarea comunității și consolidarea parteneriatelor	- Dezvoltarea și menținerea parteneriatelor de colaborare între toți actorii implicați în procesul de tranziție a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilitate: instituții de învățământ, ONG-uri, autorități locale, angajatori și familii; - Organizarea campaniilor de informare și sensibilizare privind dreptul la educație de calitate și oportunitățile de carieră pentru tinerii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități; - Promovarea unei culturi comunitare care susține incluziunea, diversitatea și accesul egal la educație și formare profesională; - Implicarea activă a comunității în sprijinirea integrării sociale și profesionale a tinerilor cu CES; - Facilitarea accesului la resurse și servicii complementare prin colaborări inter - instituționale. - Crearea unei baze de date care să conțină lista tuturor partenerilor (ONG-uri, angajatori, instituții) și tipul de suport pe care îl oferă.	MEC; ONG-uri; Centrul Republican; Instituții de învățământ general și profesional tehnic; Organe locale de specialitate în domeniul educației.